

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra biblických věd

Nový zákon

Ladislav Češpiva

FUNKCE KNĚZE JAKO OBĚTNÍKA V NOVÉM ZÁKONĚ

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Jaroslav Brož, Th.D., S.S.L.

PRAHA 2007

Děkuji svému školiteli, Jaroslavu Brožovi, Th.D., za podnětné připomínky ke struktuře a zpracování tématu, bezpečný výběr literatury z nepřehledné škály biblistických a exegetických pramenů a závěrečné poznámky k textu celé práce.

Dále děkuji soukromé společnosti I.C.C.C. Development s.r.o. zabývající se speciálními projekty v oblasti výpočetních a informačních technologií jmenovitě pak generálnímu řediteli společnosti Ing. Vladimíru Šedivému, který umožnil autorovi zvláštní zkrácený režim po celou dobu studia na KTF UK a pro vypracování, korektury a finální úpravu práce využití softwaru a tiskových zařízení společnosti.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, a v seznamu literatury a pramenů uvedl veškeré informační zdroje, které jsem použil.

V Praze dne 1.5.2007

Ladislav Češpiva

OBSAH

ÚVOD.....	4
1 LIST ŽIDŮM A JEHO PATRISTIČTÍ VYKLADAČI.....	6
1.1 Všeobecný úvod k listu Židům.....	6
1.2 Přehled díla dvou patristických otců.....	7
1.2.1 Přehled díla a teologie sv. Jana Zlatoústého... ..	7
1.2.2 Teologie oběti Janova díla Homilie k listu Židům.....	8
1.2.3 Přehled díla a teologie sv. Augustina.....	9
1.2.4 Oběť v díle sv. Augustina De civitate Dei.....	11
1.3 Stručný obsah listu Židům... ..	12
1.3.1 Struktura a stručný obsah listu podle A. Vanhoye.....	12
1.3.2 Schéma částí kapitol listu k obětní funkci Krista a kněze.....	19
2 KRISTOVA OBĚŤ.....	21
2.1 Funkce kněze obětníka v Písmu svatém.....	21
2.2 Kristova oběť nové smlouvy nahrazující starou smlouvu	25
2.3 Hříchy lidstva, důsledky a kritika hříchů Bohem a jeho vyvolenými	30
2.4 Kristova oběť za hřích a její účinky.....	31
2.5 Oběť Eucharistie ustanovená Kristem.....	34
3 OBĚŤ ZDOKONALENÍ BOŽÍHO LIDU.....	38
3.1 Příklad Kristovy oběti ke zdokonalení člověka.....	38
3.2 Oběť zdokonalení Církve a jejích členů	38
3.3 Oběť kněze obětujícího s Kristem a Církví.....	42
ZÁVĚR.....	46
Epilog.....	48
Přehled použitých symbolů a zkratk	50
Seznam literatury	51
Příloha, bludné směry Augustinovy doby.....	53
Česká anotace a abstrakt.....	55
Anglická anotace a abstrakt.....	57

ÚVOD

Dnešní dobu lze charakterizovat jako dobu infromatickou. Každý člověk se setkává s přivalem informací a neví jak s nimi naložit a jak se v nich orientovat. Proto je logické, že i v dnešní moderní době se stává i přes silnou anticírkevní propagandu, že se lidé obracejí na společenství Církve, která představují zdroj stabilního, neměnného a silného učení, pečlivě prověřeného tisíciletou praxí. A Církev na sebe ráda bere břemeno vyučování, které je jí ostatně uloženo od samé Hlavy Krista.

Protože lidstvo pociťuje i nouzi o láskyplné vztahy, prožívá nedostatek niterné komunikace mezi lidmi, boj o čas, ve kterém se každý snaží realizovat své "skvělé" představy o službě světu, ale ztrácí přitom hledisko lásky, nachází i zde Církev již přes 2000 let své místo, které naplňuje láskyplnou službou nejchudším, nejubožejším a nejpotřebnějším, když se tedy stará o misi, kterou má také uloženu od Pána: "jděte mezi všechny národy ..." a připomínánu každodenním závěrečným mešním pozdravem: "Ite, missa est".

O výše zmíněných aspektech kněžského povolání tedy učitelského a služebného se také většinou mluví na církevních či katolických teologických fakultách v katechetice a pastorální teologii. Do pozadí ustoupil důležitý pojem oběti, který je centrálním a řídicím faktorem kněžské služby a doslova elektrizuje aktivitu Církve jako celku i jednotlivých společenství jako součástí celé Církve. Zde si jistě ne jeden čtenář vzpomene na svatého otce Pia, nedávno svatořečeného Janem Pavlem II. Nejde jen o teologickou koncepci vlastní svátosti kněžství nebo všeobecného kněžství věřících, ale jde i o celkové praktické nasazení kněze ve službě a výuce věřících v denním životě. V důsledku ztráty vědomí obětního charakteru kněžské služby došlo až téměř k vymizení kněží tam, kde tato krize vrcholí.

Protože však Církev má svou věčnou obnovující sílu a věčný vzor Krista umučeného, ukřižovaného a zmrtvýchvstalého jako základ a jeho působení je dobře popsáno již v Písmu svatém Nového zákona a má i v tradici rozvinutou nauku, která je dosud rozvíjena učitelským úřadem, pokusili jsme se také hledat východisko krize již v Novém zákoně a přihlédnout k tomu, jak viděli obětní službu Kristovu i Kristových služebníků a následovníků Církevní otcové.

Hlavní těžiště této práce spočívá ve výběru jediné knihy Nového zákona, která poskytuje detailní pohled na obětní funkci Krista velekněze a od něho pocházejícího rozvoje

obětního působení kněží, služebníků Kristových. Touto knihou je list Židům, který v sobě obsahuje novozákonní rozvinutí a překonání SZ židovského obětního kultu. Dále jsme přihlédli k výkladu dvou významných církevních otců patristické tradice svatému Janu Zlatoústému a svatému Augustinovi, který doplňuje a rozvíjí problematiku sebeobětování nejen kněze ale i věřících.

Celá práce je členěna na tři hlavní kapitoly. Prvá kapitola představuje list Židům, jeho strukturu a vyjímá z něho části listu důležité pro obětní charakter funkce kněze. V této kapitole je dále poskytnut zřejmý pohled na dílo obou patristických otců a diskuse hlavního díla každého z nich, týkajícího se obětní funkce. V případě sv. Jana Zlatoústého jde o Homilie k listu Židům, jako obzvláště příhodné pro tuto práci a pohledy Janovy jsou doplněny o komentáře sv. Augustina z jeho díla *De civitate Dei*. V této první kapitole pak jde jen o stručné shrnutí obsahu obou spisů.

Druhá hlavní kapitola představuje Krista jako velekněze obětníka obětujícího své vlastní Tělo a Krev. Má pět podkapitol diskutujících velekněžskou Kristovu funkci, obět' smlouvy, kterou Bůh uzavřel skrze Krista s lidstvem, hlavní součást oběti, obět' za hřích, umožňující očištění člověka od hříchu a porušení a obět' Eucharistie, která veškeré aspekty Kristovy oběti integruje v Kristu, je přinášena Církvi a tak sdružuje oběti všech obětujících se členů Církve v každé době a na každém místě světa.

Třetí kapitola poskytuje pohled na praktickou realizaci oběti Církve, kněze i věřících, v jejich rozličných projevech. Druhou část této kapitoly pak tvoří důležité podněty pro kněze shrnující příklad Krista pro osobní obětování kněze, který jako zástupce Krista mezi námi jednajícím *in persona Christi*, v osobě Krista, nás vede k oběti, přebírá oběti věřících a spojuje je s obětí Kristovou a tak plní funkci zástupného prostředníka mezi Bohem a lidmi v zastoupení jediného prostředníka mezi Bohem a lidmi, Ježíše Krista.

V tomto úvodu ještě zmíníme poslední dokument učitelského úřadu Církve z roku 2005, *Kompendium katechismu katolické Církve*, který v několika člancích jasně formuluje obětní charakter funkce Církve realizovaný denní obětní činností všech věřících a završený kněžskou obětní činností. Takto Církev jasně deklaruje pokračování své učitelské činnosti ve stopách Krista, dokumentované Písmem a Církevní tradicí. *Kompendium* slouží v této práci dvojímu účelu: jednak jako potvrzení správnosti motivace k napsání této práce a na závěr této práce nám posloužilo jako materiál pro epilog stručně shrnující dvoutisícileté učení Církve o obětním charakteru kněžské služby učitelským úřadem.

1 LIST ŽIDŮM A JEHO PATRSTIČTÍ VYKLADAČI

1.1 Všeobecný úvod k listu Židům

Z původní řecké verze se název listu dá lépe přeložit jako list Hebreům. List jako takový zaujímal od starověku různé pozice v kánonu knih Nového zákon, až teprve v období přelomu pozdního středověku a novověku získal pevné postavení mezi Pavlovými a katolickými listy. Téměř všechny knihy Nového zákona tvoří malé i větší skupiny (evangelia, Pavlovy listy a katolické listy), ale dva z novozákonních spisů představují relativně samostatné a nezařaditelné složky. Prvým z nich je Zjevení svatého apoštola Jana a druhým je list Židům. Jeho samostatnost je dána především obsahem, podle všeobecného mínění katolické exegeze se nejedná o list, ale o zapsanou homilii s epistolárním dovětkem.

Až do 19. století byl list považován za určený pro Židy nebo pro židokřesťany a to pro důkladnou znalost starozákonních reálií tj. bohoslužby, teologie a starozákonních dějin spásy autorem listu. Teprve v 19. století po důkladnějším zkoumání se objevily silnější argumenty pro všeobecné určení listu všem křesťanům. Jako hlavní důvody jsou dnes uváděny ty, které následují: v samotném obsahu listu neexistuje rozlišení mezi žido a pohanokřesťany, protože v době sepsání listu již neexistovala ani jediná čistě židokřesťanská církevní obec a dále list je napsán nejlepší řečtinou ze všech novozákonních knih. Přesnou lokalizaci, kam byl list určen neznáme, ale lze vyloučit Jeruzalém, neboť v epistolárním dovětku je uveden pozdrav od bratří z Itálie, kteří jsou mimo své území a tedy adresování listu je směřováno pravděpodobně do Itálie nejlépe do Říma. Na Řím by mohla ukazovat i podobnost pasáže Klementa Římského v jeho Prvém listu do Korintu s pasážemi listu Židům. List do Korintu byl Klementem sepsán v Římě.¹

Několik základních faktů lze také říci k autorovi listu, ale ani zde nemáme plnou jistotu. O listu věděl již uvedený Klement Římský. O více než půl století později Klement Alexandrijský navrhol autorství Pavlovo; podle jeho mínění Pavel mohl napsat list hebrejsky a Lukáš jej po sepsání přeložil do řečtiny. Od té doby také byl list zařazován za všechny Pavlovy listy jako jeho 14. list. Avšak již Origenes rozlišil styl sepsání listu Židům a Klementova listu a upozornil na markantní rozdíly obou listů a také sv. Jeroným pochyboval

¹ Texty této podkapitoly uvedené v poznámkách pod čarou se týkají celého odstavce, proto jsou uváděny až na konci odstavce. TICHÝ Ladislav: Úvod do Nového zákona, Svitavy: Trinitas, 2003, 222,224–225.

o Pavlově autorství.²

Tridentský koncil jen opakoval autorství listu Pavlovo. Shrneme-li návrhy starověkých otců, zabývajících se listem, byla navrhována různá jména jako autorů tohoto listu: Lukáš nebo Barnabáš, apoštolové nebo Klement Římský. V novověkých návrzích zazněla jména jako Filip, Timotej, Priscilla, dokonce i Panna Maria a nakonec Apollos. U posledně jmenovaného nalezneme citaci v Novém zákoně, že jde o vzdělance z Alexandrie, zběhlého v Písmech.³

Důvody, které se dnes uvádějí pro vyloučení Pavlova autorství, lze stručně shrnout takto: existuje velké množství slov, která užívá list Židům a ta nejsou jinde v Novém zákoně (135 slov) ani jinde v Pavlových listech (124 slov). A dále list Židům užívá starozákonních citací z LXX. K době sepsání listu jen stručně uvádíme, že pravděpodobně šlo o autora z druhé až třetí generace křesťanů v období let 70–96. Rok 70 se uvádí proto, že autor má ještě znalost bohoslužby v Jeruzalémském chrámu a nejpozdější doba vzniku listu rok 96 proto, že jak je již uvedeno výše, Klement Římský znal tento list.⁴

1.2 Přehled díla dvou patristických otců

1.2.1 Přehled díla a teologie sv. Jana Zlatoústého

Tato kapitola a analogická kapitola o díle sv. Augustina v hrubých rysech kategorizují díla obou otců. Díla obou autorů jsou rozdělena do hlavních skupin a v každé skupině je uvedeno jedno dílo jako vhodný zástupce. U zastupujícího díla je pak uvedena hlavní myšlenka charakterizující jeho obsah. Žádný ze spisů v této podkapitole uvedený není detailně rozebrán, ale jde pouze o názornou představu o obsahu díla té skupiny. Rozsáhlé dílo nejznámějšího starověkého kazatele J. Zlatoústého lze tedy rozdělit takto.⁵

Skupina exegetických spisů zahrnuje pestrou škálu homilií vykládajících spisy Starého a Nového zákona. Ze starozákonních knih je pozornost Janova zaměřena na úplný výklad knihy Genesis a zvláštní spisy pak tvoří ještě výklad prvních tří kapitol této knihy. Dále je

² Srov. TICHÝ Ladislav: op. cit.: 225–228.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž a op. cit.: 228–229.

⁵ Texty této podkapitoly o díle sv. Augustina a následující podkapitoly byly sestaveny na základě dvou komentářů hesel autorů patristických textů Jana Zlatoústého a sv. Augustina, obě hesla uváděna ve slovníku: KRAFT Heinrich: Slovník starokřesťanské literatury, Koesel – Verlag GmbH, Muenchen, 1996, Karmelitánské nakladatelství s.r.o., Kostelní Vydří, 2005, 163–166.

k dispozici několik homilií první knihy Královské. Podobně jako u knihy Genesis je kompletně vyložena kniha Izaiáš a opět speciálně kapitola 6. Kromě toho podal výklad 58 žalmů, podobně jako sv. Augustin, který vyložil všechny žalmy.

Z novozákonních spisů jsou k dispozici výklady ke dvěma evangeliím, k rozsahem největšímu synoptickému evangeliu Matoušovu a k Janovu evangeliu, dále k celé knize Skutků apoštolů a speciální homilii věnuje začátku působení apoštolů. Cenný je kompletní výklad všech listů Pavlových. Spolu s nimi uzavírá tuto skupinu spisů i výklad listu Židům, jehož teologie a struktura jsou podrobněji rozebrány v následující kapitole.

Kázání sv. Jana Zlatoústého tvoří skupinu spisů tématicky poměrně nesourodou. Lze zde nalézt pojednání o sochách, kázání proti anomeánům, napomenutí o novoročních pověrách a kázání o svatých. Sedm homilií o svatých představuje chvály svatého apoštola Pavla. Osm homilií souborného označení Proti Židům je namířeno proti křesťanům, kteří slavili židovské svátky; jde zřejmě o pozůstatek židokřesťanského smýšlení do doby pozdního starověku.

Ve skupině pojednání lze tématicky rozlišit tři kategorie spisů. Prvá má opět různorodý obsah, např. spisy o zkroušenosti, proti syneisaktistům. Druhý soubor tvoří trojice obsahově podobných spisů o manželství, o panenství a o vdovství. Ve třetí kategorii jde o askezi a mnišství, kdy u díla Dva napomínající listy Theodorovi po jeho pádu se má za to, že adresátem je pozdější biskup heretik Theodor z Mopsuestie. V díle je podrobena kritice jeho náklonnost k jisté dámě namísto k pěstování krásy askeze.

Z apologetických děl je u dvou z nich sporné Janovo autorství. Další dílo pojednává o výchově dětí. Spis *O kněžské službě* vychází tématicky i obsahem z Apologetiky Řehoře Naziánského. Jde o fiktivní dialog Jana s přítelem. Jan jej povzbuzuje k přijetí kněžství, zatímco Jan sám kněžství zanechal. Celé dílo má podle patristických odborníků podobu antické školní řeči. Nakonec je ještě třeba připojit 236 listů psaných Janem ve vyhnanství a určených k útěše svých přívrženců.

1.2.2 Teologie oběti Janova díla Homilie k listu Židům

Celkově Jan sepsal k tomuto listu 34 homilií. Při podrobnějším zkoumání lze v souboru homilií lokalizovat okolo stovky úryvků vztahujících se k obětní činnosti Krista,

křesťanů nebo kněží. Výklad listu je veden sekvenčně tak, jak průběžně čteme *list Židům*. Autor volí metodu podobnou té, kterou jsme poznali již výše u A. Vanhoye. Jan využívá právě tak jako uvedený vykladač citací ze Starého i Nového zákona.⁶

Každá homilie k Listu Židům má obvyklé uspořádání tří strukturních celků, Nejprve bývá citován biblický verš nebo několik veršů listu Židům. Po nich následuje Janův komentář k jednotlivým veršům, částem veršů, nebo i výrazům, který mívá i několik odstavců. Po nich Jan uvádí komentované místo listu do souvislosti s ostatními texty Písma, kdy úryvky textu Písma cituje, komentuje a uvádí do již uvedené souvislosti s výkladem obsahu listu Židům. V jedné homilii bývá uvedeno více těchto výkladových strukturních trojic (citace veršů listu Židům, komentář, souvislost s ostatními texty Písma).

Protože u díla Janova jde o podrobný výklad celého listu Židům, je zřejmé jaké je zaměření tohoto výkladu, neboť výklad věrně kopíruje i teologickou a obsahovou náplň listu. Protože se této oblasti ještě dotkneme v podkapitole zabývající se stručným obsahem listu, zmiňme jen, že Jan Zlatoústý, podobně jako A. Vanhoye ve svém komentáři k listu Židům a podobně i v této naší práci diskutuje Kristovu kněžskou oběť z následujících úhlů: Kristus velekněz navěky, oběť smlouvy v Kristově Krvi, oběť Krista za hříchy, oběť Eucharistie, oběť zdokonalení člověka Kristovým vtělením, utrpením a smrtí a možnost křesťanů podat oběť Bohu osobním zdokonalením ve spojení s Kristem.

1.2.3 Přehled díla a teologie sv. Augustina

Uspořádání této kapitoly je podobné jako analogické kapitoly u sv. Jana Zlatoústého. V první skupině spisů sv. Augustina je jednak jeho vlastní autobiografie, obsahující také vývoj a tříbení jeho teologického uvažování, známé dílo *Confessiones*. Spis *Retractaciones* je souborem autokritiky veškerých vlastních děl. Celkově čítá jeho kompletní dílo 272 knih uspořádaných do 96 spisů, z nichž 10 knih se v průběhu staletí ztratilo.⁷

Skupinu filosofických spisů zastupuje dílo *Proti akademikům* zabývající se diskusí antiskeptického postoje k poznatelnosti pravdy. Nahlédnutí pravdy a její následná reflexe je

⁶ ZLATOÚSTÝ Jan: www.newadvent.org/fathers/240205.htm (20.9.2006), dále užívána zkratka HH n, k, kde n je číslo homilie, a k je číslo odstavce od počátku homilie. Text této podkapitoly sestaven podle rámcové analýzy obsahu textů využitých v této práci.

⁷ Texty podkapitoly zpracovány podle uvedeného slovníku: KRAFT Heinrich: op. cit.: 37–53.

plodem obrácení k Bohu. Obrácení a život z Boha je pak obsahem dalších Augustinových spisů. Z uměleckých děl lze jmenovat soubor jeho epigramů. Apologetické spisy jsou zastoupeny dílem *De civitate Dei*, jehož stručný obsah a analýza obsahu jsou obsaženy v následující podkapitole. Z něho také čerpáme místa vykládající pasáže z listu Židům.

Tři skupiny teologických spisů jsou zastoupeny takto. Prvé dílo vykládá učení víry a představuje tedy jakousi část Katechismu katolické Církve. Jde o spis *O víře a vyznání víry*. Druhé dílo *O Trojici* je trojdílným výkladem trinitární teologie. Jde o výklad učení Písma, dogmatických formulací o Nejsvětější Trojici a diskuse trojičních analogií vnitrobožských vztahů. Třetím dílem je *Kniha o 83 různých otázkách* řešící teologické problémy formou odpovědí na otázky z dogmatiky a morálky. Je tedy analogií dnešního *Kompennia* katechismu katolické Církve nebo analogem často se na internetu vyskytujícím přístupem k řešení složitějších problémů typu odpovědi na často kladené otázky.

Množství polemických spisů se člení do 4 skupin podle čtyř hlavních bludů jeho doby nebo do jeho doby přetrvávajících. Prvá skupina je namířena proti manichejcům a zastoupena dílem *O podstatě dobra a zla* proti manichejcům, poskytující metodické rozlišení dobra a zla v katolických komunitách a u manichejců. Antidonatistická díla jsou reprezentována *Sedmi knihami o křtu* proti donatistům, které jsou namířeny proti tezi o neplatnosti křtu mimo Církev a rozvíjí obranu sv. Cypriána, jehož se donatisté dovolávali pro obhajobu svých bludů. Proti pelagiánům je sepsána další skupina spisů, kde dílo *O manželství a žádostivosti* je obranou manželství a soustřeďuje i argumenty proti obviněním Augustina ze zákazu manželství. Čtvrtá skupina spisů je zejména namířena proti bludnému učení o Nejsvětější Trojici např. ve spisu *Proti ariánskému kázání*.

Krátce ještě shrňme ostatní Augustinovy spisy. Exegetické spisy zastupuje dílo *O shodě evangelistů*, zaměřené hlavně k řešení problému, že mezi jednotlivými evangelií neexistují rozpory. Augustin pojednal v samostatných dílech také morální zásady, např. ve spisu *O křesťanském boji* jde o výzvu k boji se hříchem a satanem. Dvě velké sbírky spisů, totiž kázání, jichž je známo 365 a jeho 270 listů je možné rozčlenit na již výše uvedené tématické skupiny.

1.2.4 Oběť v díle sv. Augustina De civitate Dei

Dvaadvacetisvazkové dílo je obvykle patristickými odborníky členěno do dvou hlavních skupin knih. V prvním až desátém dílu spisu jsou řešeny apologetické problémy doby a silně je zastoupeno vyvracení zakořeněných názorů o kultu bohům. Od jedenáctého dílu jde o nastínění dějin spásy od prvního pádu člověka až do završení lidských dějin apokalypsou. Jako červená nit prostupuje celým dílem myšlenka existence dvou obcí lidu, jedné obce Boží a druhé obce pozemské. Obě obce jsou dosud na zemi smíšeny podle známého biblického obrazu o koukolu a pšenici.⁸

Obec Boží tvoří andělé věrní Bohu, pomáhají člověku na cestě a s nimi jsou spojeni lidé patřící Bohu a Boží spolupracovníci. Obec pozemskou pak přivedli ke vzniku zlí andělé, kteří po stvoření světa odpadli od Boha. Ti podvádějí člověka a vedou ho ke zlému. Obě obce jsou symbolizovány prvými bratry Ábelem a Kainem. Obě nyní smíšené obce budou spoluputovat po zemi až do posledního soudu, kdy bude definitivně zachráněna obec Boží a její příslušníci obdrží věčnou blaženost. Naopak obec pozemská bude navěky zavržena a bude uvržena do věčných muk.

Obsahově i teologicky celé dílo De civitate Dei obsahuje mnoho různých vrstev. Ke křesťanské teologii patří apologetická obrana víry, dogmatický výklad učení Církve a polemika s bludy té doby je spolu s apologetikou nejrozšířenějším obsahem této knihy. Časté jsou exegese míst Písma sv. Nového i Starého zákona. V díle je rovněž obsažena řada morálních výzev a napomenutí. Kromě toho je Augustin znalcem orientální mytologie. Jeho analýza pojmenovává spory obsažené v pohanském učení a kritizuje praxi obětního kultu pohanů. Vykresluje protiklad mezi praxí pohanskou a křesťanskou.

Zhruba se dá obětní tematika díla rozčlenit do několika skupin s poměrně dobře vymezeným obsahem témat. Prvá až čtvrtá kniha vyvrací nutnost obětovat stvořeným věcem nebo stvořeným bytostem. Do šesté knihy včetně pak pokračuje polemika proti kultu obrazů, chrámů a falešných bohů. Od páté knihy se začíná objevovat diskuse protikladu křesťanské a pohanské obětní praxe. Důležitým závěrem tohoto srovnání je konstatování, že všechny oběti

⁸AUGUSTIN sv.: City of God, www.newadvent.org/fathers/120105.htm, (19.1.2006), dále užívána zkratka DCD n, k, l, kde n je číslo knihy, k je číslo kapitoly, l je číslo odstavce v kapitole. Obsah této podkapitoly byl zpracován na základě podrobné analýzy veškerých textů úryvků díla De civitate dei, týkajících se obětní tematiky.

včetně starozákonní uvolnily místo jediné oběti Krista v Eucharistii. Učení o oběti je vykládáno pomocí Písma zejména ve světle Nového zákona. Devátá a desátá kniha objasňuje podíl andělů na oběti Krista spolu s lidmi tím, že vedou lidi k oběti Kristově. Tuto činnost Augustin opět staví do protikladu s činností zlých andělů, kteří podvádějí lidi tím, že je vedou k oběti sobě, jiným tvorům a jiným stvořeným věcem. XV a XVI kniha se vrací ke starozákonnímu obětnímu kultu jak na poušti při putování Izraele tak v Jeruzalémském chrámu.

1.3 Stručný obsah listu Židům

1.3.1 Struktura a stručný obsah listu podle A. Vanhoye

V předchozí části této práce jsme jen ve stručnosti nastínili deskriptivním způsobem shrnutí současného stavu vývoje zkoumání v oblasti rozlišení autorství, adresátů listu Židům a dobu jeho sepsání. Neprovádíme žádnou obsáhlejší kritiku těchto argumentů či důkazy, podkládající argumenty, protože těžiště práce je v exegesi teologického obsahu listu zúžené na obětní charakter funkce kněze, která však má svůj původ v Kristově velekněžské činnosti. Protože je pro nás z tohoto hlediska důležitý list Židům, věnujeme se nyní podrobněji teologické a obsahové stavbě listu. Dobré vodítko nám k tomu poskytuje komentář A. Vanhoye. V této de facto přípravné podkapitole jde o stručné volné shrnutí obsahu knihy v rámci struktury navržené A. Vanhoye.⁹

Úvod (1,1–4)

V úvodní části listu řeší autor vztahy mezi Bohem a člověkem. Poukazuje na množství starozákonních prostředníků proroků odlišných od jediného novozákonního prostředníka Krista. Ten je Božím Synem a jako člověk dědicem Davidovým, Abrahámovým a Adamovým,¹⁰ prostředníkem stvoření a má osobní vztah k Otci, je jeho výrazem, udržuje a řídí vesmír, protože spolu s ním je Stvořitelem a pouze nakrátko byl ponížen pod anděly.

⁹ Podkapitola je členěna logicky do úseků struktury textu tak, jak navrhl členění struktury A. Vanhoye. Každý odstavec této podkapitoly má název podle názvu v komentáři A. Vanhoye spolu s lokalizací v listu Židům, ke kterému se odstavec vztahuje. VANHOYE Albert: *Old Testament Priest and the New Testament Priest: According to the New Testament*, Translation by J. Bernard Orchard, Petersham, Mass: St. Bede's Publications, 1986, *The International Bible commentary*, ed. Farmer W.R., Collegewille, Minnesota, 1998.

Vztah k Bohu Otci (1,5–14)

V této části jde o oslaveného Krista jako soudce světa podle starého zákona ve světle Nového zákona a byl vzkříšen do nového světa. Oslavenému Kristu, Božimu synu, se klanějí andělé a jsou mu podřizeni. Kristus, všemohoucí, po pravici Otcově je neměnný a andělé jsou vysláni ke službě Bohu a lidem. Následuje výčet titulů Krista: Boží syn, Prvorozený, Bůh, Pán, oslavený, po pravici Otce, vládce, pomazaný, neměnný, všeproměňující a výsostně postavený.

Povzbuzení (2,1–4)

Výzva této části je směřována k dodržování hláсанé nauky a varování před apostasi. Andělé ve starém zákoně hlásali slovo zákona a přestupky proti němu byly trestány Bohem s důsledkem: “jak by mohli uniknout ti, kdo pohrdnou slavným Božím spasením”, které Pán zvěštoval a Bůh potvrzoval znamenými moci tím, že udělil Ducha svatého.

Synův vztah k nám (2,3–18)

Boží syn preexistující je vznešenější než andělé, ale byl postaven pod ně na čas tím, že se stal solidární s lidmi životem, utrpením a smrtí, přemohl smrt svou smrtí, byl povýšen a oslaven, je původcem spásy a volá člověka k sobě. Kristus je solidární s lidmi, se syny a dcerami, On je posvěcuje a z Boží vůle se vtělil a přemohl smrt. Byl určen k pomoci lidem, ne andělům, má jméno Ježíš, smrtelný Syn člověka, je zároveň původcem spásy a bratrem lidí. Velekněz Kristus je podobný bratřím ve všem. Obřady ustanovení Starého zákona vyžadují, aby se velekněz varoval kontaktu se smrtí.¹¹ Ale velekněz Kristus byl lidem podobný ve všem, v utrpení i ve smrti s výjimkou hříchu. Má plný vztah k Bohu Otci i k lidu, je dokonalým prostředníkem Boha a lidí, bratr lidí.

Velekněz hodný víry (3,1–6)

Kristus velekněz je hodný víry, byl pověřen Bohem jako velekněz, je věrný Bohu, apoštol Kristus podobně jako tomu bylo při potvrzení úlohy Mojžíše. Když Áron při putování Izraele popírá autoritu Mojžíše, Bůh potvrzuje: Mojžíš je hodný víry v celém Božím domě tj. Izraelském národě. Na Kristu se splnilo Nátanovo proroctví. Ježíš je stavitel Božího domu,

¹⁰ Mt 1,1–17, Mk 3,23–38.

¹¹ Lv 21,1–9.

Boží Syn, hodný víry v celém Božím domě, jimž jsou věřící s Kristem spojení skrze velikonoční tajemství.

Varování před nedostatkem víry (3,7–4,13)

Příkladem nevěry Izraele vedeného Bohem do Kenaanu je jeho strach před obyvatelstvem té země, Izrael nevěří Božím vedení a z Božího rozhodnutí putuje dalších 40 let pouští.¹² Oslavený Boží syn, hodný víry, je Božím hlasem, varuje křesťany před nevěrou a neposlušností, otevřel pro křesťany možnost vejít do Božího odpočinku a vyzývá je k nasazení sil pro Boží věc k dosažení věčného odpočinku.

Závěr a přechod (4,14–16)

Je tu opakováno několik předchozích témat a titulů: Kristus, velekněz, nebe, vyznání, Boží syn, Kristus velekněz po Boží pravici, výše než nebe, výzva věřícím k udržení víry a oslavený Kristus je hodný víry a vztahu s Bohem. Autor listu připomíná vztah člověka ke Kristu, přestože je Kristus oslavený a člověk slabý, je Kristus stále bratrem lidí, má účast na jeho zkouškách a utrpení, je hodný víry a má soucit s lidskými slabostmi. Kristus je trůnem Boží milosti pro přistupující věřící.

Velekněz lidský (5,1–10)

Kristus Ježíš pokorný prostředník mezi Bohem a lidmi byl vzat z lidí, je obětí za hříchy lidí tím, že byl ustanoven knězem jako Áron. Velekněz staré smlouvy je hříšník, proto má mít blízko k bloudícím a nevědomým hříšníkům a proto musí obětovat za hříchy své i lidu.¹³ Jeho pokora je výrazem uznání slabosti. Trest udělený Kórachovi za vzpouru připomíná, že kněžství není určeno pro ambiciózní kariéristy a nejde ani o ritualismus, ale Bůh uděluje kněžství, proto i Ježíš Kristus se stal knězem svým oslavením o velikonocích. Kristus je podřízen Otci, který pro Něho vybral řešení a cestu kněžství v solidaritě s ubohými, v modlitbě, prosbách a voláních, v přijetí úzkostí, utrpení a smrti jako oběti Bohu a Ježíš je vzal jako nástroj vítězství nad zlem. Protože hřích porušil lidskou přirozenost, Ježíš poslušný Otce, uvedl člověka do společenství s Bohem, poslušnost zvolil ne pro sebe, ale pro člověka, jako člověk byl solidární s lidmi a stal se tak věčným veleknězem, prostředníkem mezi Bohem

¹² Dt 29,4.

¹³ Lv 16,6–19.

a lidmi, oslaveným pramenem spásy člověka.

Výzva k pozornému naslouchání (5,11–6,20)

Autor zve křesťany k probuzení z ochablosti, k osvojení si pokročilé nauky a k přijetí darů Ducha svatého, varuje před apostazí, spojenou s odmítnutím spasitele Krista; apostata tak křížuje a vydává v posměch Krista a při jeho zatvrzelosti není možná spása. Proto je vyzván ke změně svého stavu prokletí a změně smýšlení. Čtenář je naopak považován za věrného lásce k Bohu a bližním, je vyzván k vytrvalosti ve víře, skrze níž získá Boží požehnání. Je připomenuta vytrvalost Abraháma, díky níž získal zaslíbenou zemi.¹⁴ Křesťan však vytrvalostí získá Krista jako velekněze a prostředníka mezi Bohem a lidmi v Boží svatyni a nakonec věčnost.

Melchisedechovo kněžství (7,1–10)

Mesiáš, oslavený Ježíš Kristus, podobný Melchisedechovi se jménem Mesiáše a královským titulem. Jméno Melchisedech se vykládá jako spravedlnost a pokoj, vynechává se u něho rodový původ a časové omezení lidského života. Připomíná se rozdíl Melchisedecha a lévijského kněze. Lévijské kněžství je vázáno na rod¹⁵ a každý kněžský příslušník je omezen lidským životem. Melchisedech je naopak podobný Božímu Synu kněžstvím neomezeným a představuje předobraz věčného Krista, když žehná Abrahámovi. Jeho kněžství je postaveno nad Léviho kněžství, když je vynechána jeho genealogie a představuje již ve SZ typ vyššího kněžství.

Kněžství krále Mesiáše (7,11–28)

Podmínkou pro starozákonního kněze je dokonalost, protože se má přibližovat k Bohu, ale lévijské kněžství nezdokonaluje ani k Bohu nepřibližuje. Kristus není z rodu Lévi, ale jako dokonalý Bůh má neomezený a nezničitelný život, stal se knězem podle řádu Melchisedechova a je posvěcen bez rituálu utrpením a smrtí, které zakládají jeho kněžství. Zákon ani kněžství staré smlouvy nezdokonalují, proto bylo nutná změna kněžství i zákona. Věčné kněžství Kristovo převyšuje všechny kněze a je nenahraditelné, protože dokonalý Boží syn je zdokonalen jako člověk utrpením, smrtí a zve ke zdokonalení lidstvo.

¹⁴ Gn 12,1–7.

¹⁵ Dt 10,8–9.

Náš velekněz (8,1–2)

Velekněz Kristus sedí po Boží pravici, oslavený Boží syn, Pán, kněz navěky. Dále tento krátký úvod kapitoly vyzývá k uznání velekněze Krista z víry pro jeho spojení s Bohem. Kristus je prostředníkem, služebníkem svatyně Boží, stánku, který není dílem lidských rukou. Opět se objevuje kritika bohoslužby staré smlouvy.

Bohoslužba první smlouvy (8,3–9,10)

Velekněz a služebník staré smlouvy přinášel opakovaně oběti, jeho bohoslužba nedosahovala nebe, jen kopírovala ukázkou ze Sinaje, proto byla stará smlouva nedokonalá, byla zapsána na mrtvý kámen a bylo nutné jí odmítnout. Proto Kristus uzavřel s lidmi novou a vznešenou smlouvu, přinesl jedinou oběť a koná vznešenou službu na nebi a vylučuje se tak jeho pozemské kněžství. Pro nedokonalost staré smlouvy přislíbil Bůh u proroka Jeremiáše novou smlouvu¹⁶ s výsledkem osobního vztahu člověka k Bohu, odpouštění hříchů a vepsání zákona lásky do srdce. Stánek staré smlouvy umožnil přístup ke druhému stánku bez Boha a velekněz neotevřel přístup a cestu k Bohu a stan ani bohoslužba nezdokonalovaly obětníka ani lid, oběti zůstaly neosobní a byla nutná jejich náhrada.

Kristova osobní oběť (9,11–28)

Kristovo velikonoční tajemství ustanovilo nový účinný rituál, přístup do stánku Boží svatyně Kristova Těla oslaveného, po smrti proměněného. Stánek není stvořen lidskýma rukama, ale je to Jeho Tělo, zdokonalené jeho obětí. Kristus jím prošel, otevřel cestu do své velesvatyně, usedl po Boží pravici, pojímá do něho všechny věrné věřící díky spojení svého Těla s Božstvím. Oběti staré smlouvy byly bez vlivu na svědomí člověka při jeho očišťování krví zvířat. Kristova Krev ale očišťuje svědomí, připravuje člověka na živou službu Bohu, posvěcuje jej pro nebe a zdokonaluje lidství výmluvnou obětí Krve Kristovy. Nový stánek není dílem člověka, ale Kristovo nanebevstoupení volá k účasti na nebeském povolání svaté a věrné. Druhý příchod Kristův bude ke spáse věrných a ne k oběti za hřích.

Účinná oběť (10,1–18)

Opakované starozákonné oběti dne smíření byly neúčinné, neodpouštěly hříchy a byly proto odmítnuty Bohem. Proroci předpověděli oběť Těla poslušného Krista Ježíše jako zrušení

a náhradu neúčinných starozákonních obětí. Vtělení Krista a jeho dokonalá a účinná obět naplnila vůli Boží, zrušila staré oběti a rity a Kristus po ní usedl po Boží pravici. Tato smlouva Krve Kristovy proměňuje lidská srdce, odpouští hříchy a proto pro staré oběti není důvod k dalšímu trvání.

Kristovo kněžství a křesťanský život (10,19–39)

Svobodná obět Krve kněze Krista získala pro křesťany privilegia větší než měli starozákonní velekněží, totiž právo živé cesty a vstupu křesťana do Boží velesvatyně. Křesťané jsou vyzváni k udržení dispozic svého stavu praktikováním ctností víry, naděje a lásky pomocí skutků lásky a účasti na shromáždění Církve. Obojí prohlubuje vztah k Bohu a Kristu. Blížkost dne Páně vede dobrovolně odpadlé ke hrůze ze soudu. Věřící jsou naopak vyzváni k vytrvalosti ve snášení utrpení a plnění Boží vůle a k posílení spojení víry a vytrvalosti podle příkladu Kristova utrpení. Druhý příchod Kristův jim bude uskutečněním Božího příslibu

Víra spravedlivých starého zákona (11,1–40)

Účinky a důsledky víry starozákonních spravedlivých jsou vzaty jako předobrazy Kristovy oběti účinné pro spásu člověka: Ábelova bohumilá obět,¹⁷ nanebevzetí spravedlivého Henocha¹⁸ a archa záchrany Noemovy rodiny.¹⁹ Abraháмова obět Izáka je připomenuta jako vzor poslušnosti Bohu, obět je Bohem přijata a Izák je vrácen živý zpět Abrahámovi.²⁰ Krev velikonočního beránka zachránila prvorozené v Egyptě²¹ a pomohla přechodu Izraele Rudým mořem a vstupu Izraele do zaslíbené země. Tato obět je předobrazem oběti života a smrti Krista. Mučedníci a spravedliví starého zákona se nedočkali splnění slibů, ale čekali na Kristovo utrpení, smrt a vzkříšení, došli pak naplnění slibů s křesťany a jsou pro nás příkladem.

¹⁶ Jer 31,31–33.

¹⁷ Gn 4,4.

¹⁸ Gn 5,26.

¹⁹ Gn 6,13–7,24.

²⁰ Gn 22,1–18.

²¹ Ex 12.

Vytrvalost a Boží výchova (12,1–13)

Nepřátelství vůči Kristu, utrpení a smrt Kříže Krista sjednaly slávu a jsou vzorem věřícím. Kristus vyučuje a vyznačuje cestu věřícím, je vůdcem a zdokonaluje lidskou víru, sám ale není věřícím, poněvadž je vševědoucím Božím synem. Jeho utrpení otevírá přístup věřících. Sám nepotřebuje zkoušky, protože je dokonalý Bůh. Zkoušky jsou určeny pro věřící a jsou projevem Boží lásky a výchovy. Lidská a Božská výchova jsou nutné pro život na zemi, Božská výchova nadto pro život na věčnosti.

Povolání ke svatosti a lásce (12,14–13,18)

Křesťané jsou vyzváni k přímým cestám pokoje a jsou varováni před nevěností Bohu kvůli poslednímu soudu. Jako příklad nevěnosti jsou dáni Ezau²² a Izrael putující po poušti.²³ Přijetí Božího království, díkůčinění a chvála Bohu, bohoslužba a vzájemná láska věřících s dobročinností jsou dvě neoddělitelné formy obětí Bohu. Dále jsou křesťané vyzváni k naplňování různých stránek obou forem obětí života: láska a pokoj s lidmi, manželská čistota, duch chudoby a odpovědnosti, podpora křesťanské komunity, napodobování víry vůdců, víra v Kristovu podporu, solidarita a štědrost k bližnímu, chvála Boha, varování před škodlivými naukami, např. naukou o pokrmech, poslušnost představeným, kdy představený je odpovědný za blaho všech. Autor prosí také o modlitby na své úmysly.

Závěrečné přání (13,20–21)

Následuje přání milosti a kněžské požehnání. Bůh vzkřísil Krista skrze krev věčné smlouvy, Kristus je velkým pastýřem ovcí. Z tohoto velekněžského titulu lze vyvodit: Kristus stojí nad Mojžíšem, protože Mojžíš je jen pastýřem ovcí.²⁴ Následuje přání naplnění Božího díla v životě věřících skrze Krista a doxologie.

Epistolární dovětek (13,19.22–25)

V souvislosti s epistolárním dovětkem zvažují biblisté vysvětlení, zda jde o list nebo homilii. Homilie předpokládá přítomnost posluchačů, list jejich vzdálení. Proto se všeobecně shodně uzavírá, že tento dovětek je připsán k homilii určené pro vzdálenou komunitu. Představuje slovo povzbuzení, výklad nauky víry a osvětlení způsobu křesťanského života.

²² Gn 25,34.

²³ Ex 16,35.

Ještě je připojena poznámka, že Timotej je pravděpodobně ve vězení, je dále vyřizován pozdrav bratří z Itálie, z čehož lze vyvodit určení listu pravděpodobně Církvi ve východním středomoří.

1.3.2 Schéma částí a kapitol listu k obětní funkci Krista a kněze

V této podkapitole se jen krátce zastavíme u jedné zvláštnosti listu Židům. Tento list ve značné míře interpretuje oběť přinesenou Kristem a doporučuje následování Krista křesťany způsobem, který sám Kristus stanovil, prošel a křesťanům ukázal. Schéma plní na tomto místě dvě důležité funkce: ukazuje na uvažování autora listu o Kristově obětní činnosti a poskytuje logické východisko pro naši práci.²⁵

základní schéma částí listu Židům

oběť Krista velekněze

Kristus, velekněz navěky, (Žid 4–9)

(2,17;3,1;10,11;10,21;13,11)

Kristova oběť nové smlouvy, rušící starou smlouvu, (Žid 8–9)

(1,2;7,22;10,16;10,29;12,24;13,20)

oběť přinesená za hřích světa, (Žid 9–10)

(1,3;2,17;3,13;3,17;4,15;5,1–3;6,1;7,26–27;8,22;11, 25;12,1.4.24)

oběť Eucharistie sjednocující všechny oběti křesťanů, (Žid 10)

(9,11–15;12,4;13,10–12.20)

život oběti křesťanského lidu spojený s obětí Krista

oběť Kristova zdokonalení

(2,9–11.17–18; 5,7–9;7,26–28;9,11;10,7.9.14)

oběť zdokonalení křesťanského lidu a kněží, (Žid 10–12)

(13,3.15–19.21)

²⁴ Iz 63,11.

²⁵ Schéma je uspořádáno tak, že u vlastního stručného obsahu oddílu je uveden buď rozsah kapitol nebo pod obsahem ještě lokalizace jednotlivých úryvků.

Ze schématu lze jasně vidět logickou stavbu a posloupnost uvažování autora listu. V první části je probrána z různých hledisek oběť Kristova jako vzor pro křesťany, spolu se specifiky, která odlišují Krista jako jediného velekněze od všech ostatních kněží. V této části listu Židům jsou probrána tato čtyři témata, vztahující se ke Kristu: Kristus jako velekněz navěky, Kristova oběť nové smlouvy, která ruší ustanovení staré smlouvy a oběť Krista byla přinesena za hříchy všech lidí. Čtvrtý oddíl této části je spojujícím článkem dvou hlavních částí listu. V první části, jak vidíme, vystupuje do popředí osoba Krista velekněze a služebníka lidí a tato část připravuje materiál pro druhou část. Oběť Eucharistie spojuje Kristovu oběť s obětí věřících.

V logickém sledu textu se dostáváme ke druhé hlavní části listu Židům, k životu oběti křesťanů, který má být spojován s obětí Krista. Nejedná se o abstraktní a vykonstruovanou bezbolestnou činnost křesťanů, ale doslova a do písmene žitá každodenní oběť křesťanů, vedoucí ke zdokonalení každého ochotného křesťana. Křesťan je volán samotným Bohem k vytrvalosti, je poučen Kristem, protože Kristus slouží křesťanům za příklad a je vyzván k respektování Božské výchovy. V dalším uvidíme, že jde o modlitby, prosby na úmysly, urážky a ponižování ze strany světa, utrpení i smrt, všechno přinesené Kristu a proměňováno v oběť skrze oběť Kristovu. Toto je božská cesta křesťanů proslapaná Kristem ke svatosti a lásce, cestou, kterou může a má nastoupit nejen každý věřící, ale zejména kněz, služebník a obraz Kristův.

2 KRISTOVA OBĚŤ

2.1 Funkce kněze obětníka v Písmu svatém

Obvykle je obětování i v myslích méně nábožensky vzdělaných lidí spojeno s kněžstvím a je to právě základní funkce kněze, přinášet oběť. Avšak ještě do doby ustanovení kněží v Izraelském národě obětovali své dary i jiní lidé. Již první dva bratři obětovali z plodin i ze zvířat (Gn 4,3–5). Noe po ukončení potopy na výzvu Boží obětoval za přežití své rodiny (Gn 8,20). Abrahám, praotec izraelských kmenů jednak sám osobně stavěl oltáře (Gn 12,7–9;13,8) a sám se připravoval na pokyn Boží obětovat dokonce svého jednorozeného syna Izáka (Gn 22,9–13). V době soudců pak obětovali významné osobnosti jako Manoach otec Samsonův (Sd 13,19). I králové osobně (nebo v zastoupení již ustanovenými kněžími) obětovali, jako Šalamoun při vnesení archy do chrámu (2 Sam 6,17–18) a při slavnosti posvěcení chrámu (1 Král 8,62–66). Protože kněžství již bylo ustanoveno za doby putování pouští s významnými funkcemi uvnitř stánku a podobně později i v chrámě, není nic podivného na tom, že Bůh sám střežil také skutečnou kněžskou činnost tak jak dokladuje onemocnění krále Uzijáha malomocenstvím, když v chrámu páлил kadidlo místo kněží (2 Kron 26,16–21).²⁶

Kněží stánku i chrámu měli několik významných funkcí, které ještě před jejich ustanovením suplovali otcové své rodině nebo králové ve prospěch lidu své země. Věštby a rozhodování záležitostí lidu pomocí posvátných nástrojů, losů (Dt 33,8) nebo efodu (1 Sam 23,9;30,7) patřilo kněžím. Do doby formace specifické funkce učitelů zákona měli kněží svěřen úkol výuky Božího lidu (Dt 33,10), vyučování Božím příkazům (Ag 2,11) a zákon, tj. pět knih Mojžišových, byl svěřen také jim k uchovávání (Dt 31,9–13) a také jim byl svěřen dohled a střežení poznání, které se ústně tradovalo z generace na generaci (Mal 2,7).

Pro dobré fungování kněze a nejen pro něho bylo nutné, aby zachovával přísně čistotu. Celá část třetí knihy Mojžišovy je věnována dodržování čistoty spolu s varováním před nečistotou všeho druhu (Lv 11–15). Kněz také žehnal lidu ve jménu Božím. Původně to byla opět funkce otce rodiny nebo krále, který žehnal svému lidu (Gn 27,1–41; 2 Sam 6,18; Král 8,14). Později Bůh žehná synům Izraele skrze požehnání kněží, Áronových potomků,

²⁶ Podkapitola je členěna logicky podle funkcí uvedených ve Sborníku uvedeném v následující poznámce, s výjimkou odstavců týkajících se části listu Židům. BROŽ Jaroslav: Kněžství Ježíše Krista, služebné kněžství podle novozákonních pramenů, in: KOLEKTIV AUTORŮ, O služebném kněžství, příspěvky z konference 21. –

skrze něž se předávalo Boží jméno (Nm 6,22–27).

K důležitým činnostem kněze patřila starost a péče o svatyni stánku nebo chrámu. Především kněz svatyni střežil, aby do ní nevstoupil nikdo nepovolaný (Nm 3,38) a proto byl ke každé svatyni (a to dokonce i pohanské nebo v Izraeli zpohanštělé) posvěcen strážce a správce této svatyně (Sd 17,5–13, 1 Sam 7,1; 1 Král 12,3). Kněží za doby Davidovy vnesli do jeho sídla archu úmluvy (2 Sam 6). David naplánoval a jeho syn Šalamoun vystavěl na místě Jebusejcově chrám a oltář (2 Sam 24,18–25; 1 Král 6; 2 Kron 2–5). Později bylo nutné provést reformu kultu vedeného kněžími (2 Král 18,4;23,4–20), který byl o několik staletí dále zcela centralizován v Jeruzalémě (2 Král 23,8) a v zemi byly vyhlazeny a zcela zničeny všechny ostatní svatyně.

Z pozdější doby střídajících se zpohanštělých Izraelských králů a občas se vyskytнувších odkazu Mojžíšovu věrných králů je obzvláště významná Joziášova reorganizace kněžského kultu a řádu (2 Král 23,9). Pro kněze byly stanoveny kněžské směny, které se v chrámu pravidelně střídaly ve službě podle definovaného řádu (1 Kron 24,1–3, 2 Kron 31,2; Lk 1,8).

Hlavní funkcí kněze však byl podle staré smlouvy obětní kult. Jak již bylo řečeno na začátku této podkapitoly tuto funkci před zformováním kněžské skupiny za doby Mojžíše a Árona plnili otcové rodin a jim také některé kněžské funkce (např. žehnání) zůstaly a to i do doby po exilu. Kněžím patřilo obětování kadidla a celopalů zejména částí zvířat a jiných potravin (Dt 33,10). V třetí knize Mojžíšově nalezneme celé řady předpisů pro obětování jednotlivých obětí (Lv 1–7). A jak vykládá i autor listu Židům, každý velekněz byl ustanoven pro přinášení obětí a darů za hříchy své i za hříchy lidu (Žid 5,1.3). Toto ustanovení samozřejmě platilo pro starozákonního kněze, který přinášel oběť i za sebe. Kněžství pak uděluje pouze Bůh a udělil ho i Kristu. Tak celé lidstvo, nejen Izraelský národ, získalo mocného Krista velekněze před tváří Boží, kterého Bůh povolal jako důsledek jeho Božského synovství a vtělení. Svým vtělením se ztotožnil se všemi lidmi a stal se knězem z rozhodnutí Božího tak, jako tentýž Bůh povolal tisíciletí před Kristem Árona a rozhodl o ustanovení dědičné funkce kněze (Žid 4,14;5,4–5).

Každý kněz měl za povinnost ráno vyčistit oltář od starého popela, a udržovat na něm oheň. Ráno se oblékl do lněného roucha, vybral popel a vysypal jej vedle oltáře, převlékl roucho za jiné a vynesl popel na určené čisté místo. Pak se vrátil a zapálil oheň na oltáři. Pak

mohl obětovat. Oběti byly živočišného nebo rostlinného původu.²⁷

Nejprve dárce přivedl bezvadné větší zvíře nebo přinesl ptáka ke vchodu do stanu setkávání. Na hlavu zvířete byly vloženy ruce pro získání očistění od viny a získání Božího zalíbení. Zvíře bylo poraženo a ptákovi byla natržena hlava. Následně byl krví oběti pokropen oltář. Zvíře bylo dále staženo z kůže, rozděleno na díly, vnitřnosti (játra a ledviny), ocas a tuk vloženy na oltář, nohy zvířete omyty vodou a také vloženy na oltář a práci byli vyvrženi na místo odkládání popela a čisté maso z nich bylo také umístěno na oltář. Nyní bylo všechno na oltáři obětováno ohněm. Maso zbylé z oběti bylo podílem pokrmu obětníka a také kůže zvířete patřila knězi. Maso muselo být zkonsumováno do tří dnů, zbylé maso a zbytky byly po třech dnech spáleny.²⁸

Rostlinné obětiny tvořilo ovoce, obilí nebo bylo z mouky připraveno pečivo, Bílá mouka byla dárce polita olejem a odevzdána s kadidlem. Hrst z mouky s olejem byla vložena knězem na oltář. Nekvašené pečivo bylo rozdrobeno, spolu s těstovinou posoleno a polito olejem a obojí vloženo na oltář. Přebytky jsou opět podílem pokrmu kněze. Rané plody, pražené klasy obilí a drcené zrní nového obilí byly také polity olejem a vloženy na oltář s kadidlem. Vše bylo obětováno ohněm.²⁹

Když byl do úřadu slavnostně ustanovován a uváděn nový nástupce zemřelého kněze, probíhala slavnost také podle předepsaného řádu. Kněz se před obřadem umyl a oblékl slavnostní roucha. Dále byl postříkán a sedmkrát pomazán olejem stan a vnitřní vybavení stanu. Mojžíš osobně obřad vykonal na Áronovi a jeho synech, pomazal Árona a syny olejem. Mojžíš také provedl celý předepsaný obětní obřad a ten pak platil pro ostatní generace kněží. Dále potřel pravé ucho a palce pravé nohy a ruky krví oběti. Pak také posvětil roucha Árona a jeho synů krví a olejem. Nově ustanovený kněz držel ve stanu po sedm dnů a nocí stráž Hospodinu.³⁰

V listu Židům pak máme podrobnou specifikaci vlastností a funkce Krista jako kněze a ustanovení vlastního řádu Kristova kněžství podle vzoru předloženého Bohem již za doby Abrahámovy, vzoru Melchisedecha. Kristus osobně je věčný Bohem prohlášený velekněz podle řádu Melchisedechova (Žid 5,6.10). Svätý Jan Zlatoústý pripojuje vymezení rozdílů Velekněze Krista a starozákonních velekněží s pomocí znaků, kterými je bylo možno od Krista

²⁷ Lv 6,1–6.

²⁸ Lv 1.

²⁹ Lv 2.

³⁰ Lv 8–9.

odlišit.³¹ A sv. Augustin spojuje s funkcí velekněze Krista hlavní činnost Kněze – přinášení obětí, které on ustanovil a ve světě se dále po jeho smrti rozšířilo.³²

Po dokonání pozemského úkolu vystoupil do nebeské svatyně (Žid 6,32), ve které připravil věčný přibýtek pro nás (2 Kor 5,1) a kde nic nečistého nemá účast (Ef 5,5), protože Kristus je čistý a nedovolí vstup nečistým, protože svatyni navždy střeží podobně jako ustanovení pozemští starozákonní kněží. Funkcí krále a kněze je Melchisedech podobný Božímu synu Kristu, který je jak již bylo řečeno knězem věčným. Podobně tomu bylo i u Melchisedecha, protože se v knize Mojžíšově neuvádí ani jeho původ ani smrt, i když tento argument nelze považovat za důkaz (Žid 7,1.3). Melchisedech žehnal Abraháma. V Melchisedechovi byl ještě v době staré smlouvy dán základ novému řádu kněžství, který ovšem zůstal nerealizován a dokonale jej naplnil až Kristus. S Kristem došlo ke změně řádu dědičného kněžství Árona a jeho potomků na Melchisedechovský typ věčného kněžství (Žid 7,11–17). Levitský kněz je samozřejmě smrtelný a navíc jeho ustanovení po jeho předku nebylo doprovázeno Boží přísahou ani smlouvou. Kristus však je knězem věčným a nesmrtelným, protože Boží silou vzkříšeným a je osobním ručitelem spásy a záruku k tomu poskytla právě jeho smrt kříže, jíž potvrdil dědictví věřících (Žid 7,20–25), do něhož každý věřící putuje. Jan zdůrazňuje plné naplnění Melchisedechovského kněžství až v Kristu, zejména ze dvou faktů: z věčného života Krista a z jeho přísahy (smlouvy) uzavřené při poslední večeři, smlouva, která zůstala v trvání dále po Kristově smrti.³³

Pro velekněze se vyžadovaly určité vlastnosti. Právě proto, že byl volen z lidí, musel být milosrdný a soucitný, protože tak mohl mít soucit s ostatními stejně chybujícími lidmi. To ovšem žádný kněz nikdy v dějinách nenaplnil beze zbytku s výjimkou Krista, milosrdného, soucitného, pravého a mocného velekněze podobného bratřím lidem, který zůstal Bohu ve službě věrný až do konce a přestože zakusil pokušení jako každý jiný člověk, zůstal bez

³¹ „O kom to bylo řečeno? Kdo „je podle řádu Melchisedechova?“ Nikdo jiný než On (Kristus). Protože oni všichni byli podle zákona, všichni dodržovali sobotu, všichni byli obřezáni, pak nelze na nikoho jiného poukázat, než na Něho.“ (Žid 5,6; HH 5,11–12).

³² „... Proto se potom objevila oběť nyní nabízená Bohu křesťany v celém širém světě a je naplňována, dále pak tato událost byla řečena prorokem o Kristu, který měl ještě přijít v (novosti) „Ty jsi kněz navěky, podle řádu Melchisedechova ...“ (Žid 5,6.10; DCD XVI,24).

³³ „(Cit PS, a pokračování), to je, spatřit též další rozdíl též. A tyto věci nebyly pouze zaslíbeny (říká) (cit PS) ..., Určuje dva body rozdílů: že nemá žádný konec jako měla smlouva zákona a to dokazuje z (faktu, je to) Kristus, který naplňuje (kněžství) proto říká: „ podle moci věčného života“. A dokazuje to také z přísahy, protože „přísahal“, a z faktu, protože jestliže to druhé bylo vyhozeno, protože to bylo slabé, toto zůstává pevné, protože je to mocné. Dokazuje to také z kněžství. Jak? Protože je pouze Jeden, a tady by nebyl pouze Jeden, pokud by nebyl nesmrtelný. Protože zde bylo mnoho kněží, protože byli smrtelní, tak (je zde) jen Jeden, protože je nesmrtelný.“ (Žid 7,21–22, HH 13,24).

hříchu. (Žid 2,17;3,1–2;5,2).

Základního účelu, ke kterému byl kněz nebo velekněz vyvolen, k bohoslužbě, kdy velekněz vcházel do velesvatyně s krví zvířat jako oběti za hřích svůj i lidu stejně nebylo dosaženo, protože se hříchy jen připomínaly (Žid 9,6–7;10,11;13,11). Naopak krev Kristova, neposkvrněná oběť Krista, který obětuje sám sebe, ale ne za sebe, protože je bez hříchu. Je zároveň dokonalým veleknězem na nebi (Žid 7,26–8,4;9,14). Jan rozvíjí a zpřesňuje myšlenku velekněžské Kristovy oběti a zdůrazňuje Kristovu bezhříšnost, která vedla k tomu, že obětoval sebe na kříži pouze jednou. A velekněží museli stále znovu obětovat oběť zvířat a nepomohlo to ani jim, ani věřícím.³⁴

Kristus Ježíš nebyl uznán za velekněze nikým ze starozákonních představitelů, protože zde byli řádně dědičně ustanovení velekněží a Kristus jako člověk z rodu kněžského nepocházel. Kristus však neprolil svou krev, jen aby ustanovil nějakou novou smlouvu, ale oběť byla dokonána za hříchy celého lidstva a jeho očištění a k oběti ještě připojil i to čím nakonec dal příklad ostatním lidem: Kristus přinesl prosby, modlitby, volání, poslušnost Otci, bolest, slzy a utrpení jako oběti Bohu a Bůh tak zdokonalil člověka Ježíše a zachránil ho před smrtí zmrtvýchvstáním a poslušným věřícím zjednal spásu. (Žid 5,7–9).³⁵

2.2 Kristova oběť nové smlouvy nahrazující starou smlouvu

Proč se Bůh rozhodl uzavřít s lidstvem, nedokonalým, padlým společenstvím, plným zločinů, hříchů a nepravostí smlouvu? Odpověď lze nalézt zčásti již na prvních stránkách Písma a v plnosti pak u Krista, který ustanovil smlouvu již nezměnitelnou. Protože Bůh vidí

³⁴ “Proto to udělal, říká “To” co? “Proto” (říká) “musel tento (člověk) nutně přinést oběť ne za sebe, proto jak obětoval Sebe? Ale pro lidi. Co ti říká? A je schopen to udělat? ”Ano (říká).“ Zákon totiž ustanovuje za velekněze lidi, “podléhající slabosti.“ (Žid 7,28). A nepotřeboval obětovat za sebe? Ne, říká. Protože nemůžete předpokládat, že slova “toto” “Udělal to jednou za všechny“ jsou řečena vzhledem k Němu a také poslyš co říká: “zákon totiž ustanovuje za velekněze lidi, podléhající slabosti”. V tomto případě oba obětovali stále a za sebe. Nicméně on, který je mocný, On, který nemá žádný hřích, proč by měl obětovat za sebe, nebo často (obětovat) za jiné?“ (Žid 7,26–28,4; HH 13,28–34).

³⁵ V této práci se tomto místě poprvé objevují komentáře úryvků Písma od svatých Augustina a Jana Zlatoústého. Tyto úryvky neprošly žádnou jazykovou revizí podobně jako ani ostatní text této práce. Vzhledem k tomu, že se v obou textech převzatých z anglického překladu na internetu nachází několik staroanglických slov, není překlad díky nim zcela přesný a věrný. Pro potřeby dalšího zpracování textu této práce jinými autory je nutné ještě nahlédnout do latinského originálu v klasickém zdroji Patrologia Latina a Patrologia Graeca. V případě Augustinova díla De civitate Dei lze také nahlédnout do českého vydání, které vyšlo až v době, kdy byla tato práce uzavírána, proto úryvky z tohoto díla zůstávají v podobě autorova překladu.

do srdcí lidí, ale také sám lidstvo neviditelným způsobem vede, rozhodl se, že již po prvé celosvětové katastrofě uzavře smlouvu s těmi, kdo se ho bojí a skutečně jej poslouchají. Tak sjednal již s Noem po potopě smlouvu, že sám již nikdy takovou katastrofu na lidstvo nedopustí (Gn 9,8–17) a také jí zcela věrně plní dosud. Lidstvo však v hříchu a neposlušnosti pokračovalo dále, proto Bůh rozhodl, že vyvolí pro sebe jednotlivce Abraháma, kterého povede a jeho potomku dá rozmnožení a bude jej chránit. Toto příslibení a ochrana byla zajištěna také smlouvou právní cestou. (Gn 15).³⁶

Hřích však stále pokračoval a rozmnožoval se jak se množili i lidé. Proto se Bůh rozhodl, že zvolil jednoho muže jako vůdce společenství a zformoval společenství Izraele, které v tvrdé otrocké práci trpěl s úmyslem ukázat tomuto společenství divy svého mocného působení a na tomto základě sjednal s nimi další smlouvu s pravidly života (Ex 19). Když vyvedl a usadil svůj lid mnohokrát jim vyvolený padl a proto mu také Bůh skrze své služebníky mnohokrát tuto smlouvu připomněl (Dt 7,6–11).

Podívejme se podrobněji jakým způsobem Boží smlouvu s Izraelem uzavřel a za jakých podmínek. Nejprve přislíbil patriarchům Izraele vyvést celý národ z Egypta a přivést je do země Kenaanu, která se tak stala zemí Hospodinem zaslíbenou (Ex 3,7–21,13,1–5.11–12.15–16). Bůh nezůstal jen u slibů, ale ještě předtím než lid vyšel, ukázal Bůh Izraeli na Egyptanech svou moc skrze pověstné egyptské rány včetně vyhlazení toho roku prvorozených Egyptanů (Ex 7,14–12,42). Poté co Egyptané nechtěli Izrael propustit, protože by přišli o levnou pracovní sílu.

Vyvolený lid s touto Boží pomocí souhlasil a důvěřoval ve své osvobození z egyptského područí Boží silou. (Ex 14,31). Bůh tedy svůj lid vede z Egypta pryč (Ex 19,4). Vede svůj lid dále a pokračuje v ujednáních smlouvy. Slibuje přivést lid až k cíli do zaslíbené země a zaručuje mu život v této zemi za předem stanovené podmínky, že lid bude Boha skutečně poslouchat (Ex 23,20–33). Jinak řečeno, že Izrael bude ujednanou smlouvu

³⁶ Výběr úryvků v této a následujících kapitolách o obětním charakteru Kristovy a kněžské služby byl proveden podle hesel slovníku: LÉON-DUFOUR Xavier a kol.: Slovník biblické teologie, Paris, 1970, čs. překlad Kolář Petr, ed. Velehrad – Křesťanská akademie, Řím, 1981. Jde o hesla: smlouva, hřích, Eucharistie, dokonalost. Protože autor s hesly pracoval následující metodou: vypsál citace a stručný obsah úryvků, uskupil je podle záměru potřebného pro tuto práci a u mnoha citací upravil rozsahy veršů, je z uvedené metody zřejmé, že obsah hesel slovníku a obsah podkapitol této práce se mohou významně lišit a to do té míry, že nelze již sledovat z jaké části hesla slovníku byla určitá část čerpána. K uvedené skutečnosti přispívá i fakt, že část biblických citací slovníku se nekryla s obsahem citace uvedeným před citací. Kdyby chtěl autor podrobně analyzovat, o která místa se jedná a nakolik se obsah citací písma liší od obsahu přiděleného citacím slovníkem, vydalo by to odhadem jen pro tato čtyři hesla na dvě tištěné strany stručného porovnání obsahu úryvku Písma a textem uvedeným ve slovníku.

dodržovat a získá tak Boží požehnání (Ex 19,5). V opačném případě (nedodržení ustanovení smlouvy) čekají na lid Boží zlořečení, tresty a problémy (Ex 23,20–32, Lv 26, Dt 28).

K základním ustanovením Božích podmínek pak patří zákaz jakékoli typu modloslužby a úcta k jedinému Bohu (Ex 20,1–9, Dt 5,6–11) a navíc zákaz jakýchkoli dohod a kompromisů s pohany (Ex 34,12–17). Lid takové podmínky schvaluje a zavazuje se k jejich dodržování (Ex 19,7n; 24,3–8). Bůh jde tak daleko, že zástupci Izraelského lidu, Mojžiš, Áron a starší lidu stolují v přítomnosti Boží v době uzavírání smlouvy (Ex 24,9–11). Na památku smlouvy pak byla vyhotovena řemeslníky Izraele archa úmluvy, v níž byly uloženy vzácné desky zákona (Ex 25,18–22). A také byl zkonstruován stan, v němž byla tato archa uložena, stan ve kterém také docházelo k setkávání Boha s lidmi (Ex 33,7–11). Se smlouvou, kterou Bůh s Izraelem uzavřel byl tedy spojen zákon – pravidla života.

Protože však hřích prostupuje i dějinami Izraele bylo občas nutné smlouvu obnovovat a připomínat Boží požadavky v ní ustanovené. Zaslíbení Boží za dodržování smlouvy i zlořečení a hrozby za poručování jsou důsledkem Boží lásky a starostlivosti o lid (Dt 26,16–19; 27,1–26; 7,8–16; 10,12–14). Vždy když Bůh znovu povolává vůdce, aby připomněli zachovávání smlouvy, připomíná činy, které podnikl k záchraně národa. Nejinak tomu bylo i v Sichemu (Joz 4,40; 8,30–35; 24,1–28). Tato obnova smluvních závazků byla nutná, jak vidíme již za doby formace Izraele a pokračovala o celá staletí později za doby králů s připomenutím základu smlouvy – zachovávání Božích příkazů Izraelem {Žl 89,4n.89–40, 2 Sam 23–5, Žl 89,31nn; 132,12}.

Rovněž v dobách pozdějších králů a vůdců národa bylo smlouva s Bohem několikrát obnovena, protože se našli králové a vůdci, kteří si byli dobře vědomi žalostného stavu, k němuž lid dospěl porušováním smlouvy s Bohem. Představitelé obnovných proudů Izraele byli: králové Joaš, Joziáš a vůdce Ezdráš (2 Král 11,17; 2 Král 23,1–3; Neh 8). Na základě slibů daných národem se Bůh k lidu hlásí a přijímá jej za svůj lid a vyzývá opět k věrnosti (Dt 30,15–20). Ale nevěra Izraele s obdobími obnovy smlouvy trvá až do příchodu Kristova i po něm a lid porušuje smlouvu podle vyjádření proroků jako nevěrná a cizoložná manželka rozbíjí smlouvu manželskou (Jer 22,8–9; 31,32; Ez 16,15–43.59–63).

Ačkoli národ porušuje smlouvu a stále byl upozorňován věrnými Božími služebníky a proroky na tuto skutečnost, trvá záměr Boha sjednat s lidmi věčnou smlouvu, která již bude trvalá a nebude jí třeba měnit (Jer 31,31–34). Podstatou nové smlouvy u proroků předpovězené je obnova a proměna srdcí lidí, darování Ducha a jde o zákon – pravidla lásky

vepsané Bohem do srdce člověka (Jer 31,33;32,39–40; Ez 36,26). Protože vnitřní stav srdce není nikomu přístupný jen Bohu, připodobňují proroci smluvní stav svatební smlouvě Boha s novým Jeruzalémem, Božím lidem, nevěstou Boží, smlouvu která bude nezrušitelná díky přísaze Boží (Iz 54;55,3). Programem pro novou smlouvu pak je nejen dodržování zákonných opatření, ale přímo převzetí nového lidu Bohem do vlastnictví s jediným tajemným prostředníkem a služebníkem smlouvy, který bude stálým světlem všem národům (Jer 31,33;32,38; Ez 36,28;37,27; Iz 42,6). Podle odvěkého úradku Božího je stará smlouva omezená na Abraháma a jeho potomky pouze předobrazem a přípravou nové smlouvy (Gn 7,1–14). A nová smlouva je skutečnou, úplnou a dokonalou obnovou podmínek smluv Sinaje (Ez 16,60) a davidovské smlouvy (Ez 34,23–25).

Podle apoštolské tradice je to sám Kristus, kdo je prostředníkem nové smlouvy (Iz 42,6; Žid 8,6;12,24), On je tím, koho Zákon i Proroci nazývají trpícím služebníkem Božím, jeho smrt je smírnou obětí a Krev Kristovy smlouvy se podobá krvi sinajské smlouvy (Iz 53,10nn; Ex 24,8). Ovšem apoštolská tradice není výmyslem, ale smlouvu učinil s Izraelem a ostatním Božím lidem sám Bůh v osobě Ježíše Krista, Božího Syna a svědectví uzavření této smlouvy nacházíme shodně ve třech evangeliích a Pavlově listu do Korinta (Mk 14,24; Mt 26,28; Lk 22,20; 1 Kor 11,25).

Apoštol Pavel dále svědectví o ustanovené smlouvě prohlubuje. Kristus neruší Zákon, ale naplňuje jej a dále apoštol připomíná zvláště pro všechny členy Izraelského národa, že všechny předchozí smlouvy byly národu dány Bohem jako privilegium, proti ostatním národům (Gal 3,15–18; Řím 9,4). A bývalým pohanským národům nyní přivtěleným ke Kristu připomíná, že do Kristova příchodu byly všechny tyto národy vyloučeny ze smlouvy. Je to právě Krev Kristovy smlouvy, která působí jednotu mezi všemi národy, ruší starou smlouvu a ničí bariéru mezi pohany a židovským národem (Ef 2,1–13; Žid 8,13). Jak již bylo řečeno u proroků, nová smlouva stojí v řádu dřívějších smluv nade všemi smlouvami, není psaná, ale její podstatou je Boží činnost vpisující smlouvu do srdce každého věřícího; sám Bůh v srdci přebývá a vlévá věřícím dar Ducha svatého, mění srdce člověka, osvobozuje člověka z otroctví hříchu a činí z lidí nové svobodné Boží děti (Gal 4,24–26; 2 Kor 3,6–7; Řím 5,5;8,4–16).

Osvětlení různých záležitostí nové smlouvy Boha s lidmi nám poskytuje zejména list Židům. Jak bylo již uvedeno, Prostředníkem, Služebníkem, ručitelem, dědicem a věčným pastýřem nové smlouvy je Kristus Ježíš (Žid 1,2;7,22;8,6;9,15;12,24;13,20). Krev Kristova je prostředníkem nové smlouvy tak jako jim byla krev obětovaná veleknězem staré smlouvy

v době staré smlouvy. Tak se krev smlouvy doby Mojžíšovy stala vzorem pro uzavření nové smlouvy s nekonečným rozdílem v obou smlouvách. Kristus totiž zůstává prostředníkem a pastýřem navěky skrze vlastní krev (Žid 9,20; 13,22; Ex 24,8). Ačkoli byla stará smlouva vadná a Bohem byla předem určena k zániku, přesto byla slavnostně uzavřena v bohoslužbě za prolití krve zvířat a tato krev stvrzovala přikázání zákona, protože se zákon kropil krví obětí (Žid 8,13;9,11.18–20).

Za trvání nové smlouvy jsou hříchy skutečně snímány z člověka, protože Krev Kristovy smlouvy byla prolita k vykoupení člověka (Žid 9,15; Řím 11,27). Krásným příkladem prostřednictví Kristova, který přináší Jan Zlatoústý je prostředník ženicha při svatbě, který ženichovi pomáhá a je mu nablízku. Tak je Kristus v Božích záležitostech prostředníkem u Boha i nám a také je nám podobně nablízku, jak ukázal sv. Jan, když se Kristus pro nás stal obětí.³⁷ Nová smlouva, jak bylo již naznačeno proroky, byla vepsána všem věřícím do srdce a mysli, Bůh takto odpouští hříchy a jeho smlouva zjednává věřícím dědictví, jehož ručitelem je první dědic Kristus (Žid 8,6–10;9,15;10,16), protože právě smrt Ježíše Krista z nás učinila vlastníky dědictví smlouvy jím ustanovené a sjednané s Bohem (Žid 9,15–17). Bůh jde tak daleko, že smlouva je opatřena trestními sankcemi za zneužití a pohrdání ustanoveními smlouvy sjednané Kristem (Žid 10,29–31).

Dalšími radostnými důsledky uzavření nové smlouvy s lidstvem je sjednání přístupu věřících k Bohu a možnost jejich dokonalého spojení s Bohem (Žid 8,8–12;10,22; Jer 31,34). Sv. Augustin podobně jako svatopisec nadto smlouvu Krista s lidmi prodlužuje na svaté a věrné, kteří svou obětí zde na zemi jakoby pokračují v tomtéž smyslu jako Kristus a zprostředkovávají pro čas své osobní přítomnosti pro ostatní lidi svědectví Kristovy smlouvy.³⁸ A dokonce Bůh povyšuje všechny věřících do stavu královského kněžstva, svatého národa Božího, který se stává společenstvím všech lidí bez ohledu na národnost, rasu, jazyk

³⁷ “A z toho důvodu” (říká) “Je Prostředníkem nové smlouvy” Co je “Prostředník “? Prostředník není pánem věci, které je prostředníkem, ale věc náleží jedné osobě a prostředník je druhá: jako např. prostředník manželství není ženich, ale ten, kdo mu pomáhá, kdo je nablízku tomu, kdo se bude ženit. Pak také zde: Syn se stal Prostředníkem mezi Otcem a námi. Otec nám neodkázal toto dědictví, ale byl [...] proti nám, a byl námi rozhněván, když jsme byli [od něho] odloučeni, On se proto stal Prostředníkem mezi námi a Jím a s Ním zvítězil.“ (Žid 9,15, HH 16,4–7).

³⁸ „... A když se ptáme, kdo jsou svatí kteří jsou k Němu shromážděni anděly, je nám řečeno: “Ti kteří sjednali smlouvu s ním svými oběťmi”. To je celý život svatých, sjednávat (konat) smlouvu s Bohem skrze oběti. Proto “skrze oběti” se vztahuje buď k pracím soucitu, které mají přednost před oběťmi z rozhodnutí Boha, který říká:” Očekávám milosrdenství více než oběť” nebo jestliže “skrze oběti” znamená v obětech pak tyto mnohé práce milosrdenství jsou oběti se kterými se Bůh těší, jak si pamatují, že jsem vyslovil v desáté knize této práce a v těchto pracích (milosrdenství) svatí konají smlouvu s Bohem, protože to konají pro [sake] slibů, které jsou obsaženy v Jeho novém zákoně nebo smlouvě....“ (Žid 8,8–12; DCD XX,24,3).

a místo přebývání na zemi (1 Petr 2,9n; Ex 19,5n; Zj 5,9n). Cílem putování všech věřících a posledním důvodem uzavření smlouvy je její eschatologické naplnění, lid je vlastnictvím Božím a Bůh je Bohem lidu v plnosti, tedy vyvrcholením této smlouvy je ona tajemná svatba Beránka se svou neposkvrněnou snoubenkou Církví (Zj 21,2n.9).

2.3 Hříchy lidstva, důsledky a kritika hříchů Bohem a jeho vyvolenými

Po stvoření světa dostal člověk dar od Boha, aniž si byl vědom závažnosti takového daru, dar svobody v rozhodování. Poprvé se tato svoboda naplno projevila při pádu prvního člověka Adama, když neuposlechl Božího příkazu a učinil rozhodnutí proti jeho ustanovení (Gn 3,1–7). S tím ovšem člověku vyvstaly první problémy, které se během času vršily a mají své důsledky doposud. Přišlo odcizení člověka Bohu a trest na první hříšníky (Gn 3,22–24), rozdělení mezi lidmi, které bylo dovršeno bratrovraždou Ábela Kainem (Gn 4,1–10), hřích postupoval generacemi lidí až téměř došlo k vymizení reálného způsobu vedení života, které Bůh původně pro lidi naplánoval. Tato hluboká deformace života nastala v době těsně před potopou (Gn 6,11–13).

Jak již bylo řečeno, hřích zasáhl všechny lidi a nevyhnul se ani vyvolenému Božímú národu Izraeli. Při delší nepřítomnosti Mojžíše během putování Izraele pouští se Áron nechal zlákat lidmi a ulil jim k uctívání zlaté tele a Izrael se tomuto výtvaru začal klanět, jakoby to byl sám Bůh (Ex 32,1–6). V pohanské modloslužbě Izrael pokračoval nejen na poušti, ale i když byl již usídlen v zemi, kam pod vedením Božím dorazil (Žl 106,19–21.28–29.36–40). Izrael odmítl Boží vedení (Dt 8,9–20). Vzepření Izraele dosáhlo přímo materiální podoby – jednak výše zmíněnou modloslužbou, ale nakonec i touhou po plném stole a upřednostnění masa před Bohem nabídnutou stravou během putování pouští (Nm 11,4–15.18–22.31–35).

Protože však Bohu záleží na lidech, ale hřích odděluje člověka od Boha, jak zdůrazňují i proroci (Iz 59,2.13), Bůh povolává své služebníky uvnitř Izraelského národa, proroky. Ti mají za úkol kárat vůdce Božího lidu a zprostředkovat Boží kritiku jejich způsobu života (1 Sam 10–14; Jer 23,1–2.10–40). Proroci ukazují na různé hříchy a důsledky těchto hříchů. Ukazují na tu skutečnost, že když člověk řeší své záležitosti bez Boha, obvykle se to neobejde bez hříchu, který se obrací proti slabšímu (2 Sam 11; Žl 52,9). Hřích tak ničí a zasahuje jak samotného hříšníka tak i slabého, zasahuje tedy všechny Bohem milované bytosti (Jer 7,16–

20; Job 35,6; 2 Sam 12,9–10).

Bůh pokračuje ve snaze zachránit člověka i v kritice jeho hříchů tím, že skrze své inspirované služebníky, zejména proroky, předává seznamy hříchů, kterých se člověk má varovat. Takové výčty se objevují ve Starém i Novém zákoně, poprvé již v době Mojžíšově (Dt 27,15–26). V sapienciální literatuře lze nalézt sedm Bohem nenáviděných hříchů (Př 6,16–19), hříchy zlořečení, pýchy a povýšenosti (Př 30,11–14), ze kterých všechno zlo pochází. V samotných knihách proroků se nacházejí různě uspořádané seznamy hříchů (Ez 32,25–26; Oz 4,2). V jedné ze sbírek hříchů se setkáváme s paralelním uspořádáním seznamů hříchů, kterých se spravedlivý nedopouští v porovnání s tímtéž seznamem hříchů hříšníka.

Velmi bohaté sbírky hříchů poskytují listy Pavlovy. Bývají také různě uspořádány. Jde o seznamy typů hříchů (2 Kor 12,20–21; Gal 5,19–21; Ef 5,3–5; Řím 1,29–31; Kol 3,5–8) nebo jsou uvedeny jako seznamy zlých vlastností hříšníků (2 Tim 3,2–5; Tit 3,3) nebo jsou to seznamy různých typů hříšníků (1 Kor 5,10–11; 1 Kor 6,9–10; 1 Tim 1,9–10).

Protože Bůh miluje lidi, projevuje také vůči nim žárlivost, nikoli však lidského typu (Zach 1,14; Dt 5,9), ale posílal vůdce a proroky a věnoval vyvolenému národu zákon Desatera. Především však sám Bůh přislíbil, že s pomocí svých věrných vyhledá ztracené a dá se jim (Ez 34,11–16). Sám Bůh dává a tvoří nové srdce v hříšníkovi a přímo se zavazuje, že vepíše svou smlouvu do srdce každého, kdo bude chtít (Dt 30,6; Jer 31,31–33). K tomu, aby však mohl Bůh působit, vyžaduje spolupráci hříšníka. Ke spolupráci s Bohem patří víra v Boží moc a vedení, obrácení hříšníka, smír s Bohem a bližními, vyznání hříchů a pokání hříšníka, uznávajícího svá provinění, vykoupení z hříšného způsobu života a plné odpuštění všech hříchů Bohem. Takových kroků však člověk není plně schopen sám ze svých sil.

2.4 Kristova oběť za hřích a její účinky

Uzavřeli jsme předchozí kapitolu konstatováním, že člověk není schopen sám sebe napravit. Je to otázka celých tisíciletí dějin existence lidstva, za které se nepodařilo tuto otázku člověku vyřešit z jeho vlastních prostředků ačkoli psychologie nabídla v posledním století nepřehledné množství jistě dobře míněných pokusů a některé metody jsou s větším nebo menším úspěchem v psychologii využívány.

Podle Božího plánu však máme dispozici jako léku na rány hříchu mnohem mocnější a účinnější zbraň nekonečně mocného, všemohoucího, nekonečně milujícího, ale i spravedlivého a zároveň nekonečně milosrdného Boha. Sám Boží syn, Kristus, druhá Božská osoba, se rozhodl vstoupit mezi nás lidi jako člověk a zvolal: „Oběti ani dary jsi nechtěl, ale dals mi tělo“ (Žid 10,5). Autor listu tak tlumočí slova žalmu 40, v němž již Bůh připravuje lidstvo na své vtělení. „Obětní hod ani oběť přídavnou sis nepřál, nýbrž protesals mi uši; nežádals oběť zápalnou ani oběť za hřích“ (Žl 40,7).

Oběť Kristova jako člověka bez hříchu byla obětována jako oběť zcela spravedlivého za nespravedlivé hříšníky (1 Petr 3,17–18). Oběť, jak jsme na začátku v první podkapitole viděli přináší za staré smlouvy velekněz a Kristus se jím skutečně stal, protože přinesl oběť sebe sama za mnohé hříšníky, (Žid 9,23–28). Svým vtělením se stal prostředníkem mezi Bohem a lidmi a své prostřednictví potvrdil i svou smrtí a následným vzkříšením, protože žádný jiný člověk nemá moc nad stvořeným tělem jen On (Žid 1,3;10,11–12; DCD X–27). „On, odlesk Boží slávy a výraz Boží podstaty ... Když dokonal očištění od hříchů, usedl po pravici Božího majestátu na výsostech“ nebo jiná pasáž: “Kristus však přinesl za hříchy jedinou oběť, navěky usedl po pravici Boží, ...”. Kristovo prostřednictví trvá nadále i po jeho vyvýšení následujícím po jeho oběti, totiž „vyvýšení nad nebesa“ (Žid 7,26), jak dotvrzuje i Petr svým svědectvím Židům: „Bůh našich otců vzkřísil Ježíše, kterého vy jste pověsili na Kříž a zabili, toho Bůh vyvýšil jako vůdce a spasitele a dal mu místo po své pravici, aby přinesl Izraeli pokání a odpuštění hříchů“ (Sk 5,30–31). Tak nás apoštol přivádí k nejvýznamnějšímu důvodu oběti Kristovy, totiž oběti za hřích. V listě Židům je věnována této oběti, která se konala i ve starozákonním Izraeli v rámci bohoslužby, kapitola 9 a 10.

Cílem oběti zvířat bylo smíření Božích nepřátel a jejich očištění od hříchů. Toto očištění však mělo svá omezení, jak lze nalézt v listu Židům.: „Jestliže již pokropení krví kozlů a býků a popel z jalovice posvěcuje poskvrněné a zevně je očišťuje ...“ (Žid 9,13), K tomu Augustin jednoduše poznamenává, že oběť zvířat je pouze symbolem a hříšník se má nad sebou zamyslet a ukazuje, že toto byl smysl starozákonního ustanovení oběti. Tento smysl byl mnohokrát ve starozákonní době připomínán. Oběť zvířete je symbolem lítosti nad hříchem.³⁹ Krev zvířat byla vnesena v rámci starozákonní bohoslužby jako oběť do svatyně

³⁹ „On nevyžadoval oběť poraženého zvířete, ale očekával oběť kajícího srdce. Pak oběť, o které mluví, si Bůh nepřeje, je symbolem oběti, kterou Bůh chce. Bůh si nepřeje oběti ve smyslu, jak si to myslí hloupí lidé, že si to přeje, aby vyhověli jeho vlastnímu potěšení. Proto jestliže si nepřál tyto oběti, vyžaduje např. srdce zkroušené a ponížené kajícníkovým žalem by mělo být symbolizováno těmi oběťmi, o nichž myslel, že je bude vyžadovat

a zbytky těla byly spáleny a tak obětovány za hradbami Jeruzaléma (Žid 13,11). Ovšem ve světle oběti Kristovy, oběti staré smlouvy (Starého zákona), které Izraelský lid přinášel, pouze hřích připomínaly, ale neměly na hříšníka vnitřní uzdravující účinek plného odpuštění hříchů (Žid 10,2–3) a proto ani tyto zástupné oběti zvířat nenašly plného zalíbení u Boha (Žid 10,6.8).

Jediné dokonalé odpuštění hříchů sjednal osobně Boží syn. Skrže své vtělení umožnil to, co nebyl schopen dokázat ani jeden kněz nebo velekněz starozákonní doby. On hřích skutečně odpustil, očistil tělo od hříchu sám bez viny. V listě Židům je několik zmínek o jediné oběti Krista, který je bez hříchu, kterou přinesl za hříchy všech lidí (Žid 2,17;4,15;5,1–3;7,26–27;9,7–9). Ještě jednu důležitou okolnost zdůrazňuje svatý Augustin: Kněz navěky Kristus je obětníkem, který dobrovolně dává (obětuje) svůj život, ale protože se na Těle jeho vtělené osoby obět dokonala je zároveň On sám obětí.⁴⁰ (Žid 9,26–28;10,11–12;12,22–24). Tato interpretace sv. Jana zdůrazňuje nejen skutečnost, že Kristus je bez hříchu, jedinou obětí, ale tato obět zůstává navždy, jediná obět očištění pro všechny časy.⁴¹

V následující pasáži autor přímo porovnává účinky starozákonní oběti se skutečným očištěním od hříchu a mrtvých skutků jejich zahlazením: „Jestliže již pokropení krví kozlů a býků a popel z jalovice posvěcuje a zevně je očišťuje, čím více krev Kristova očistí naše svědomí od mrtvých skutků ke službě živému Bohu. Vždyť on přinesl sebe sama jako neposkvrněnou obět Bohu mocí Ducha, který nepomijí. Proto je Kristus prostředníkem nové smlouvy, aby ti kdo jsou od Boha povoláni, přijali věčné dědictví, které jim bylo zaslíbeno – neboť jeho smrt přinesla vykoupení ze hříchů spáchaných za první smlouvy.“ (Žid 9,13–15).

jako jemu příjemné, Starý zákon by nikdy nenařídil jejich předávání, a byly určeny, aby byly sloučeny, když přišla příhodná příležitost, aby lidé nemohli předpokládat, že oběti samy o sobě více než věci, které symbolizovaly, byly žádány Bohem nebo byly přijatelné v nás.“ (Žid 10,2–3, DCD X,5,2).

⁴⁰ „Pravý Prostředník, převzal formu služebníka, stal se Prostředníkem mezi Bohem a lidmi, člověk Ježíš Kristus, ačkoli jako Bůh přijal obět spolu s Otcem; s ním je jeden Bůh, ještě v podobě služebníka, získal raději než získat obět, že nejen tímto příkladem, kdokoli mohl mít příležitost předpokládat, že obět by měla být věnována jakémukoli tvorů. Tak je obojí, kněz, který obětuje a obětovaná obět. A On měl záměr v chrámu, který když je jeho tělem učí obětovat skrže Něho pravé Oběti. Starověké oběti svatých byly různými početnými znamenými Pravé Oběti, ..., Této Nejvyšší a pravé Oběti všechny nepravé oběti odevzdaly místo.“ (Žid 1,2;7,22; ..., DCD X–20).

⁴¹ „Co je “navždy”? Nejen bez hříchu, ale navždy. Jestliže je pak dokonalý, jestliže nikdy nehřešil, jestliže žije navěky, proč by měl obětovat mnoho obětí pro nás? Ale pro současnost netrvá silně na tomto bodě, ale na čem silně trvá je, že On neobětuje ve svém vlastním zájmu.

Od té doby máme takového Velekněze,, následujme Ho: krácejme v jeho stopách. Není tu jiná obět: on sám nás očistil a potom [...]. Proto skutečně na tomto základě stále opakuje, když říká: “jeden kněz, jedna obět”, [...] kohokoli k předpokládání, že je tu mnoho obětí, (by mohly) hřešit bez obav. Jak mnoho bylo úctyhodně započteno ze smlouvy, jak mnoho potěšilo obět, jak mnoho se podílelo na nesmrtelné Hostině. Pojdme pak a pokračujme bránit naše vznešené zrození a naši důstojnost, protože odpadnutí není bez nebezpečí.“ (Žid 7,26–28,4; HH 13,28–34).

Takto formulováno se odpuštění výslovně týká lidu Staré smlouvy, Izraele. O několik odstavců dále však tentýž autor obětovanou krev Krista velebně spojuje s očištěním každého člověka, když vybízí: „přistupme před Boha s opravdovým srdcem a v plné jistotě víry se srdcem očištěným od zlého svědomí a s tělem obmytým čistou vodou!“ (Žid 10,19–21)

Protože je Boží slitování nekonečné, Bůh již nevzpomene na jednu odpuštěnou hříchy a také již za odpuštěnou hříchy není třeba přinášet žádné další oběti (Žid 8,12,10,17–18). Na druhé straně však list Židům varuje důrazně před dobrovolným, svévolným hříchem, doslova: „Jestliže svévolně hřešíme i potom, když jsme už poznali pravdu, nemůžeme počítat se žádnou obětí za hříchy“ (Žid 10,26). Varování je jistě nejen oprávněné, ale přímo burcující, uvědomíme-li si, co vše Bůh vykonal pro záchranu lidstva, když vyvolil svůj národ, posílal k němu proroky, aby jej varovali před hříchem a sám Bůh se vtělil, aby svůj život obětoval. Zejména je nutné vzít úvahu, že jsme v čase trvání a zpřítomňování Kristovy oběti v Eucharistii a zároveň se blíží čas druhého příchodu Kristova, který již nebude kvůli hříchům, ale pro spásu věrných (Žid 9,20–28). Právě proto, že se blížíme k plnému vyvrcholení dějin, je nutné se zdokonalovat po mnoha stránkách (viz celá další kapitola). Ale zdokonalování nelze uskutečnit bez Boha, protože pouze díky oběti Kristově a jejímu trvání v Eucharistii je člověk schopen přemáhat obtíže.

2.5 Oběť Eucharistie ustanovená Kristem

V kapitole o Kristu velebnězi jsme blíže diskutovali podobnost obou kněžských příslušníků, kněze Melchisedeche i velebně Krista. Pro připomenutí: Kristus je velebnězem řádu Melchisedechova (Žid 6,20) a oběť Eucharistie, kterou ustanovil se podobá té oběti Melchisedechově (DCD XVII – 4) s tím rozdílem, že v Eucharistickém chlebu a vínu je obětník Kristus sám osobně přítomen. Melchisedech žehná Abraháma (Žid 7,1), podobá se Božímu synu (Žid 7,3). Svatý Augustin prodloužil paralelu podobnosti Melchisedechovského kněžství Kristova také k oběti, kterou Kristus přinesl a ztotožňuje tuto oběť v uvedeném místě s Eucharistickým chlebem, s nímž se věřící spojují.⁴² Oba Melchisedech i Ježíš Kristus

⁴² Tito lidé, které apoštol Petr nazývá svatý lid, královské kněžstvo, někteří překládali „Tvá oběť“ a ne „Tvé kněžstvo“, což neméně znamená stejný křesťanský lid. Z čehož apoštol Pavel říká: „My, ačkoli je nás mnoho, jsme jeden chléb, jedno tělo“. A opět říká: „Nabízejte své těla, jako živou oběť“. Co, proto, dodává: „jíst chléb“

pocházejí z neknežského rodu (Žid 7,11–17), na který bylo vázáno starozákonní kněžství.

Tak se dostáváme až k podstatě dva tisíce let trvající stálé oběti Kristově, kterou sám Kristus ustanovil na Zelený čtvrtek. Slova ustanovení jsou více méně na čtyřech místech Nového zákona podobná s připojením, že Kristus již nebude pít z kalicha nové úrody do jeho obnovení v království Božím. Odlišný je pak trojí účel, za něž je Tělo a Krev zpřítomněno: na odpuštění hříchů (Mt 26,26–29), za mnohé hříšníky (Mt 14,22–25; Lk 22,17–20) a na památku umučeného Krista (1 Kor 11,23–25).

Aby Bůh připravil lidstvo k tajemnému stolování a účasti na eucharistické oběti, ukázal nejprve vyvolenému národu při putování pouští, že je to On Bůh, který dává stravu i nápoj. Tehdy to byla mana pouště, déšť křepelek a voda vytrysklá na Horebu a aby každý poznal a věřil, že to byl právě Bůh, který tyto dary dává a dříve než stravu a nápoj dal, sám to oznámil (Ex 16,4; Dt 8,3; Mt 4,4). Když byl Izrael usazen v Bohem darované zemi, zopakoval a upřesnil Bůh Izraeli pro kněze stanovené podíly pokrmu na oběti ve stánku, které přinášeli ustanovení služebníci kněží (Lv 10,12–15; 19,5–8; 24,5–9). Původním záměrem Božím však bylo to, co bylo naznačeno při putování pouští: Bůh sám připraví pokrm a nápoj, jak předpověděli i proroci např.: (Iz 25,6).

Kristus při svém veřejném působení ukázal, že On Bůh je to, kdo pokrm dává např. při nasycení pěti tisíc lidí (Jan 6,5–13), přislubuje pak dar pravého pokrmu a nápoje nebeského odlišného od many a vody putujícího Izraele (Jan 6,31–35). Sám sebe označuje za živý chléb a nápoj, který otevírá věčný život (Jan 6,48–59) a mluví o účasti a podílu věřících na jeho Těle a Krvi (1 Kor 10,15–18). Augustin k tomu dodává, že pokrm Těla a nápoj Krve je obětí křesťanů.⁴³ Autor listu Židům připomíná na jednom místě, že obětník sloužící oběť podle starého zákona nemá právo jíst z oltáře Kristova (tj. přijímat Eucharistii) (Žid 13,10–12). [vsuvka: exegese textu úryvku] Účast věřících na oběti Eucharistie má také eschatologický význam. Přítomnost Krista v Eucharistii spojená s účastí věřících na ní ohlašuje smrt Páně až do jeho druhého příchodu (1 Kor 11,26) a účast na eucharistické hostině je počátkem

také elegantně vyjadřuje velmi milou oběť, o níž On sám praví: „Chléb, který já dám, je mé tělo za život světa.” Stejná je oběť ne podle řádu Áronova, ale podle řádu Melchisedechova nechť ten, kdo čte, porozumí. Proto tato krátké, zdravé a pokorné vyznání ve kterém je řečeno: “Vlož mne jako část Tvého kněžství, abych mohl jíst chléb” je samo částí kapitálu, pro to je obojí krátké a je slovo Boha, který dlí v srdci věřícího. Proto, protože On řekl víře, že dal stravu Áronovu domu, krvavé oběti SZ, kde říká: “Já jsem dal domu tvých otců za stravu všechny věci, které jsou nabízeny ohněm dětí Božích”, které opravdu byly obětmi Židů, proto zde řekl “Jíst tělo”, které je v NZ obětí křesťanů. (Žid 6,20; DCD XVII,5,6)

⁴³ pravá oběť nás samých, živá, svatá, bohumilá je nepřizpůsobovat se světu, začlenění do těla Kristova, těla a údů, funkční tak jak Bůh dal dary, to je oběť křesťanů, to je jediné tělo v Kristu, tuto oběť slaví v Eucharistii,

eschatologické věčné hostiny s Abrahámem, Izákem, Jákobem a všemi svatými (Mt 8,11). Oběť Eucharistie se koná na každém místě a v každém čase (DCD XIX–7), tedy od jejího ustanovení až do konce světa a kdekoli na světě, takže žádný člověk není o ní připraven, pokud se o ní nepřipraví sám.

Nyní je však nutné sumarizovat tři hlavní významy Kristovy oběti Eucharistie, tak jak jsou probírány postupně v této práci. Sami proroci předpověděli prostředníka a služebníka nové smlouvy s lidem jako náhradu a zrušení staré smlouvy s Izraelem, kterou Bůh přímo osobně vepíše do srdce každého člověka (Iz 42,6–7;49,8; Jer 31,31–34; Žid 8,10.13;10,16). Svátý Jan ukazuje přímou spojitost smlouvy patřičných míst listu Židům s prorockými knihami a ukazuje na Boha, který prostřednictvím působení Ducha svatého zpřítomňuje Krista, který pak vstupuje do lidského srdce. Tak se zásadně oběť živého Božího Syna stále přítomného v Eucharistii liší od smlouvy zapsané v liteře.⁴⁴ Oběť smlouvy Krve je předem ustanovena Kristem a je sankcionována trestem každému, kdo tuto oběť zneuctí (Žid 10,29). Nová smlouva je stvrzena Krví Krista a jeho vzkříšením (Žid 13,20). Oběť poskytuje věřícím dědictví věčného života podle Kristem uzavřené smlouvy (Žid 9,15).

Kristus vydal své tělo a vylil svou krev za nás, za mnohé jako výkupné. Nesl sám na sobě naše nemoci, svévoli, nevěru, nepravosti, vinu a hřích (Iz 53,4–6.8.10–12). On je pravou obětí za hřích (Žid 9,13–14), protože oběť staré smlouvy neočišťuje od hříchu dokonale, kdežto jeho Krev ano (Žid 10,1–6). V úvaze o velikosti obou obětí, když je Jan Zlatoústý srovnal, upozorňuje na velikost oběti Krve Kristovy a nízkost a nemohoucnost oběti zvířete ve Starém zákoně. Proto Krev Kristova přímo ve svědomí hříšného člověka úplně vymazává hřích.⁴⁵ Oběť Kristova je obětí vykopení navždy ustanovenou (Žid 5,9;9,12) a takto ustanovená oběť se již nebude měnit.

Církev koná oběti v Bohu v Eucharistii. (1 Kor 10,15–18; DCD X,6, konec kapitoly).

⁴⁴ Ale poněvadž stále činili námitky, říká: “Hle, přicházejí dny, praví Hospodin, kdy s domem izraelským i s domem judským uzavřu smlouvu novou. Nemluví o nějaké staré smlouvě, protože by to nemohli prohlašovat, on také určil čas. Tak neřekl jednoduše: “podle smlouvy, kterou jsem učinil s jejich otci, “ [..], [...] říci [to byla] ta učiněná s Abrahámem, nebo ta s Noem, ale vyhlašuje, která [smlouva to byla] “ne podle smlouvy, kterou jsem uzavřel s jejich otci” při východu. Dále také říká: “Ve dni, kdy jsem je vzal za ruku, abych je vyvedl ze země egyptské. Neboť oni nezůstali v mé smlouvě a já jsem se jich zřekl, praví Hospodin”. Takže vidíš, že zlo začíná nejprve u nás (“oni”, oni sami první, říká: “nezůstali ve [smlouvě]” a nedbalost je z nás, ale dobré věci od Něho; míním skutky štědrosti. Zde uvádí, jak to bylo, omluva ukazující příčinu, proč se jich vzdal. (Žid 8,10; HH 14,17).

⁴⁵ Proto (říká), jestliže “krev býků” je schopna očistit tělo, oč více Krev Kristova vymaže poskvrny duše. Proto že nemůžeš předpokládat, když slyšíš (slovo) “posvěcovat“ že je to velká věc, označuje a ukazuje rozdíl mezi každým z těchto očistění a jak je jedno z nich vysoké a druhé nízké. A říká s dobrým důvodem, protože tato je “krev býků” a tato “krev Kristova”. (Žid 9,13–14, HH 15,25).

Nakonec je to právě Kristus pokorný služebník, který nejen dává příklad svým pozemským životem, ale zejména zdokonaluje svého učedníka tím, že ho posiluje svým Tělem a Krví a působí v člověku dobro (Žid 13,21). [vsuvka: exegese textu úryvku] Tím se dostáváme k tématu třetí hlavní kapitoly této práce k oběti zdokonalení Kristových učedníků.

3 OBĚŤ ZDOKONALENÍ BOŽÍHO LIDU

3.1 Příklad Kristovy oběti zdokonalení člověka

List Židům prezentuje Krista jako velekněze dokonale naplňujícího požadavky kladené na starozákonní velekněze. Starozákonní velekněz má mít soucit se slabými, protože sám je slabý a má snášet příkoří místo snadného života jako i Mojžíš snášel utrpení spolu se svým národem (Žid 5,2;11,25). Literní naplnění starozákonní bohoslužby a poslušnosti zákonu nevedlo ještě ke zdokonalení člověka, na druhou stranu předpis lásky nového zákona umožňuje přístup k Bohu (Žid 7,11.19). Kristus osobně dal příklad tím, že vyhlásil: je zde aby plnil vůli Boží. Tím zrušil prvou smlouvu a ustanovil novou, zrušil starý způsob oběti a ustanovuje nový, své Tělo a Krev k oběti (Žid 10,7.9–10).

Ježíš Kristus neprožil pouze ona muka posledních hodin svého života, ale přímo svědčí, že Bůh ho zdokonalil utrpením, zkouškami, a Ježíš přinesl oběť proseb, volání, modliteb a poslušnosti v utrpení (Žid 2,9–11;5,7–9). Jako ten, kdo všemi zkouškami prošel bez hříchu, je Kristus svatý, nevinný, neposkvrněný, oddělený od hříšníků a vyvýšený nad nebesa (Žid 7,26–28), zároveň je však podobný v lidství bratřím, milosrdný velekněz a Bohu věrný ve službě jak Bohu tak lidem (Žid 2,17–18). Jako člověk byl nakrátko poníženy pod anděly a nakonec podstoupil utrpení kříže a smrt za všechny (Žid 2,9–11). Kristus je dokonalý jako Bůh absolutně, ale vzal na sebe tělo člověka a tak zdokonalil člověka a skrze stánek svého těla ponechaného na světě zdokonaluje a posvěcuje i bratry (Žid 2,9–11). Stal se tak příkladem pro věřící, člověkem pro odpuštění hříchů a zdokonalení člověka. Protože zve každého hříšníka bez výjimky, může každý člověk mít na zdokonalení lidství svůj podíl

3.2 Oběť zdokonalení Církve a jejich členů

Jak tedy nyní má člověk postupovat na cestě zdokonalení? Výzva evangelia k dokonalosti podle vzoru Boha Otce klade Bůh lidu nového zákona stejně jako vyzval lid staré smlouvy: "bud'te svatí jako já jsem svatý": (Mt 5,48; Lv 11,45;19,2). Velký, mocný, bázeň vzbuzující, dobrotivý, věrný, spravedlivý Bůh jako stvořitel všeho je odlišný od veškerého stvořeného jsoucna, ale zároveň zasahuje do běhu stvořeného světa (Dt 10,17; Žl

76,5.8–10.12–13; Ex 34; Žl 136; Žl 99). Dokonalost je v myšlení lidí obvykle spojena s časoprostorovým dílem a bytostmi Bohem stvořenými, protože člověk vychází ze zkušenosti a odvozuje a kategorizuje svou zkušenost, tak pojímá dokonale díla Boží (Dt 32,4), zákony vtištěné Bohem do stvoření (Žl 19,8–12) a cesty určené Bohem pro člověka (2 Sam 22,22–23).

Bůh klade důraz na dokonalost věcí vybíraných pro oběť. Dokonalost je znamením pro mravní dokonalost člověka a je způsobem jak ukázat oddělenost obětované věci z profánního užívání. Viditelné vlastnosti obětovaných jsoucena jako neporušené bez vady apod. jsou obrazem mravní dokonalosti projevující se jednáním člověka. Negativní vymezení vlastností napovídá, že se má člověk vyvarovat každé nedokonalosti: zvířata obětovaná Bohu nesmí být slepá, polámaná a zmrzačená (Lv 22,17–25). Podobně mají být bez mravní úhony kněží reprezentující Boží lid před tváří Boží (Lv 21,16–24), ale k dokonalosti je veden celý vyvolený národ. Zvláštním a významným požadavkem Boha je čistota, vnitřní očišťování člověka od zlého jednání vyjádřené rozlišením ve viditelném světě čistého tvora a nečistého (Lv 11–15).

Bůh stanovuje pro národ cestu ke zdokonalení. Je jí služba Bohu celým srdcem, upřímnost, věrnost, přímost, boj proti náboženským úchylnkám (Dt 6,5; 10,12–13; Iz 1,10–17). Každý člověk je vyzván ke stálému zdokonalování, hledání spravedlnosti, odstraňování násilí a sobectví, k důvěře v Boha, zachovávání práva a konání dobra (Iz 58). Bůh přikazuje Abrahámovi a později jeho potomkům chodit před Bohem a varovat se jakékoli úhony hříchu, zachovávat zákon a přikázání, vést život v bázni před Bohem, zůstat přímý, vyhýbat se zlu, a odstraňovat zlo (Gn 17,1; Žl 119; Job 1,1). Jako příklad pro zdokonalování života jsou Izraeli dáni předkové. Nejprve to byl zmíněný Abrahám a následují další postavy starozákonních spravedlivých (Mdr 10; Sir 44–50,21). Pro vytrvání na cestě zdokonalení je velmi důležité upozornění svatopisců, že ani bohabojným lidem, kteří vedou důstojný a dokonalý život, se nevyhnou pohromy a zkoušky, tak jako tomu bylo v případě osoby Joba (Job 1,1).

Protože jak starý tak Nový zákon je bohatý na různé prvky zdokonalení života člověka, je nyní vhodné podívat se na různé skupiny vlastností, úmyslů, postojů a projevů dokonalosti v životě člověka, jak je nabízí Písmo. Z hlediska zařazení je možno jednotlivé projevy a stavy rozčlenit do čtyř různých skupin: jde o spirituální úmysly, postoje a vlastnosti, dále spirituální projevy, charitativní činnost a zkoušky a utrpení člověka. Všechny tyto složky života běžně známé každému člověku je možné přinášet jako oběť Bohu, což v praxi znamená, jsou-li všechny tyto složky integrovány, pak lze obětovat celý život člověka bez oddělování od Boha.

Provedme jen krátký výčet jednotlivých prvků těchto antropologicky významných skupin postojů a projevů. Ve skupině spirituálních postojů a vlastností jsou obsaženy pokora, spravedlnost, soucit a city, umírněnost, citlivost, kajícnost, poslušnost, odumření světu, čistota mysli, nevinnost, svatost, posvěcení, věrnost neposkvrněnost, úsilí o pokoj. Ke spirituálním projevům patří modlitby, prosby, díkůvzdání, chvála a oslava Boha, sliby Bohu a volání Boha v nouzi. K charitativním složce života člověka patří s postojem lásky k Bohu a bližnímu též práce pro bližního, dobročinnost, štědrost, milosrdenství, starost a péče o chudé a vězně, aj. Asi všeobecně nejméně oblíbené ale Bohem hojně využívané jsou různé druhy zkoušek a utrpení člověka, z nichž vybíráme pro dnešní dobu: žalář, nouze, útisk, urážky, opuštěnost, samota, nemoci a smrt. Jak jsme již řekli pokrývají tyto složky prakticky celý život člověka a tak člověk může svůj život nabídnout Bohu v dobrém svědomí, dobrém jednání, podřízenosti pozemským nadřízeným a plnění vůle Boží a jeho přikázání.

Jak jsme zmínili mnohokrát starý zákon ukázal na několika významných i obyčejných lidí příklad zdokonalování. Kristus často kritizoval falešné a samolibé zachovávání zákona od učitelů zákona, farizeů a představitelů národa (Lk 2,9–14; Jan 5,44; Řím 10,3; Gal 3,10.12). Kristus na sobě ukázal, jak lze život zdokonalit. Prvým krokem, který byl náplní jedné podkapitoly této práce bylo očištění lidí Kristovou krví, protože Kristus zde byl kvůli hříšníkům, ne pro namyšlené spravedlivé, smývá hříchy svou obětí krve jako dokonalý velekněz (Mt 9,9–13; Žid 5,9n; 7,26–28) a Kristus Ježíš je schopen a chce díky svému utrpení a oběti přivést člověka k dokonalosti (Žid 10,12–14).

Zdokonalení však nepřijde samo od sebe, ale vyžaduje ze strany člověka jednotlivé kroky, které koná na cestě zdokonalení; člověk má uznávat vlastní hříšnost, čímž mu vzniká podíl a účast na spáse, má opustit „dokonalost“ podle vlastních představ a složit veškerou důvěru v Kristovu milost a má následovat Krista s pokorou a sebezáporem (1 Jan, 1–10, Fil 3,7–11; 2 Kor 12,9; Lk 9,23;22,26n). Sebezápor však není připraven pro každého stejný, ale každý může využít jinou formu i intenzitu sebezáporu, jak to nabídl i Ježíš bohatému mladíkovi (Mt 19,16–22, Sk 4,36n). Zásadou pro zdokonalování je nedávat propuknout sebeuspokojení z dosaženého výsledku, ale růst v poznávání Krista a jeho lásky (Flp 1,9–11). A výzva ke zdokonalení je určena všem lidem i těm, kteří již na cestě dokonalosti značně pokročili (1 Kor 14,20; Flp 3,12–15) i všech ostatních věřících, dětí Božích, aby se připodobnili Bohu podle svého příkladu Ježíše Krista (Mt 5,45). Cestou k dokonalosti jsou jednotlivé složky života člověka Bohu přinášené jako oběť: milosrdenství, varování se zla, (Mt

5,29n; 1 Petr 1,14nn), láska k nepřátelům, pronásledovatelům, zlým lidem a přemáhání zla dobrem, starost o zlé lidi (Řím 12,17–21, 1 Pe 3,9).

Jestliže jde člověk cestou k dokonalosti, má záruku, že dojde k cíli a tím je věčný život s Kristem a pro ty, kdo ještě v době jeho druhého příchodu budou na zemi je nutné očistění od všech poskvrn (Ef 5,27; 1 Sol 3,12n). Cesta ke zdokonalení přes všechny překážky a obtíže vede k radosti křesťana do budoucna ze stavu dosažení plného lidství, dospělosti a naplnění svého života v Kristu, nejen v oběti zde na zemi, ale především plné realizaci vnitřních tužeb ve věčnosti (Ef 4,13n).

Také v listu Židům nalezneme řadu míst poukazujících na různé prvky zdokonalování života tak, jak byly sumárně probrány výše. Ke spirituálním úmyslům, postojům a vlastnostem křesťana patří láska (Žid 6,10–12;10,24), úsilí o svatost (10,8–11.14), dobré svědomí (13,15–19) a plnění Boží vůle (10,33–36;13,21). Navenek se projevují spirituální postoje modlitbou (13,15–19), chválou a díkůčiněním Bohu a oslavou Boha (13,15–19.21) a vyznáním Boha a Božího syna (6,10–12;13,15–19). K náročným úkolům křesťana však také patří různorodá charitativní činnost, jakou je i jen prostý zájem o druhé lidi a služba jim (6,10–12;10,24), úsilí o pokoj s lidmi (12,14), dobré skutky a jednání (6,10–12;10,24;13,15–19), dobročinnost a štědrost, zejména vůči chudým (13,15–19) a zvláštní pozornost, starost a péče vyžadovaná trpícími a vezněnými (10,32–35;13,3).⁴⁶

Postupuje-li člověk důsledně cestou zdokonalení, je téměř jisté, že se mu nevyhnou zkoušky a utrpení, které na ně dolehnou. A autor listu jich vyjmenovává velké množství (10,32–36). Za příklad dává různé známé i neznámé postavy pocházející od nejstarších dob izraelského národa včetně proroků a posvěcených učedníků novozákonní doby (11,35–38). Máme-li před očima takto v krátkosti probráný a panoramaticky zpracovaný přehled možností, jak přivést svůj život k dokonalosti, dojdeme zákonitě k závěru, že přehled nám poskytuje ucelený obraz celého našeho křesťanského života. A to měl také autor listu na mysli, když vyzývá křesťany ke zdokonalování, k obnově horlivosti, k povstání z ochablosti a k trpělivosti ve zkouškách a trápeních (6,10–12;10,14.32–34). A aby člověka povzbudil, připomíná, že je to oběť Kristova, která přivádí posvěcované k dokonalosti (10,14) a protože Kristus Ježíš chodil jako člověk po zemi a všechno nesl s námi, může jako Bůh i jako člověk poukázat na fakt, že se Boží výchova a trestání člověka, který je povolán za Božího syna, nikdy nemůže lidsky

⁴⁶ Mistrem teologie zdokonalení je svatý Augustin, který ve svém díle *De civitate Dei* uvádí na mnoha místech celé škály typů zdokonalení ve všech skupinách, které jsme probrali. Většina uvedených typů zdokonalení

uvažujícímu člověku zdát jednoduché (12,4–6). Na druhou stranu srovnává otcovskou lidskou a božskou výchovu, které se obě zdají krušné a přísné, obojí však vede k výsledkům, které ovšem u Boha mají své završení v podílu člověka na Boží svatosti a důsledkem je pro věrného věřícího rozvoj radosti, pokoje a spravedlnosti již zde na zemi (12,4–6.8–11).

3.3 Oběť kněze obětujícího s Kristem a Církví

Na začátku kapitoly o Kristu veleknězi jsme si začali nejprve všimnout, jakou úlohu měli starozákonní kněží, abychom porovnali kněžství Kristovo nekonečně se lišící od kněžství lidských zástupců. Mnoho prvků kněžské činnosti však dosud zůstává zachováno v novozákonním typu kněžství. Zachování mravní čistoty je jedním z hlavních úkolů péče kněze o své osobní kněžské povolání a k němu je připojena řada dalších vlastností biskupů (1 Tim 3,1–7), kněží (Tit 1,5–9) a jáhnů (1 Tim 3,8–13). K důležitým funkcím kněze patří starost o Boží svatyni, chrám a svatostánek. Učitelská činnost kněze je reprezentována výukou nauky Církve a Božích přikázání veškerého svěřeného lidu. K mimo liturgickému a liturgickému kultu patří žehnání lidu.

Nejdůležitější funkcí kněze ve starém Zákoně byl obětní kult a tak tomu zůstalo i v době Církve. Jde ovšem o podstatný rozdíl obou kultických projevů. Služba starozákonních kněží byla určena Bohu. Služba kněze Církve je také určena Bohu, který však se stal na rozdíl od starozákonní doby člověkem, chodil po zemi, ustanovil novozákonní kult, po své smrti vstal z mrtvých a skrze obětní činnost kněze je stále přítomen v Eucharistii a usiluje o spásu všech duší. Služba kněží se děje v osobě Krista, protože kněz je jako každý jiný věřící přivtělen ke Kristu, k jeho Tělu Církvi, v Kristu byl vysvěcen, Krista v podobě chleba a vína zpřítomňuje a bez Krista nelze toto zpřítomnění provést. Obětní ritus knězem konaný je službou nové smlouvě zaručené Kristem právě při ustanovení Eucharistie. Ritus oběti se koná pro odpuštění všech hříchů věřících a omývá je obětí Krve Krista a Tělo i Krev Kristovy posilují každého věřícího a nabízejí člověku možnost zdokonalení. Odpuštění hříchů a zdokonalování člověka v lásce a přijímání Eucharistie vedou ke konečnému cíli, ke spáse.

z tohoto odstavce lze s přehledem s pomocí tohoto Augustinova díla komentovat.

Za starozákonní doby se ve stánku setkával Bůh s lidmi prostřednictvím kněze. Ve svatostánku v Eucharistii je však Bůh trvale spojen s člověkem prostřednictvím druhé Božské osoby vtělené, utrápené k smrti a opět zmrtvýchvstalé a mající trvale živé oslavené tělo, jehož částka je přítomna v každém svatostánku světa. Kristus, Bohočlověk tak nabízí dvojí setkávání s Bohem a obnovu smlouvy: přijímání svátosti Eucharistie a adorace živého Bohočlověka. Bůh zvolil společenství Církve a spojení Církve se sebou, s hlavou – Kristem proto, aby umožnil nejen minimalistické dodržování smlouvy prostřednictvím uložených Božích a Církevních přikázání, ale aby člověku umožnil svobodnou úpravu celého jeho života do nejmenších detailů podle originality každého jednotlivce. To je dáno podstatou smlouvy a tou je obnova a proměna smýšlení, jednání a celého srdce člověka působením všech svátostí skrze kněžskou službu.

Kněz tak svou každodenní i sváteční obětní činností umožňuje působení těchto sedmi svátostí. Křtem přivtěluje věřícího ke Kristu a Církvi a plně očišťuje ode všech (pokud jde o starší dítě, adolescenta nebo dospělého spáchaných) hříchů. Proto se také o velikonocích provádí obnova křestních slibů, vedoucí k obnově smlouvy ze strany člověka, protože člověk selhává. Svátost biřmování posiluje a stvrzuje rozhodnutí člověka pro Krista a pro cestu sebezdokonalování a službu Církvi. Svátost Eucharistie byla smluvně stvrzena a ustanovena Kristem a slavením Eucharistie se skrze eucharistickou modlitbu smlouva prostřednictvím kněze denně obnovuje. Eucharistie tak plní funkci obnovy jednoty mezi židy i pohany, mezi všemi zneprátelenými národy a smiřuje rozeštvané jednotlivce. Svátost smíření zprostředkovaná knězem očišťuje od hříchu a smiřuje a sjednocuje hříšníka s Kristem a jeho Církvi. Svátost nemocných očišťuje hříšníka od hříchů a posiluje a v případě viatika připravuje nemocného na přechod k Bohu, Kristu, Panně Marii a svatým a ke konečnému sjednocení s Bohem a společenství s ostatními zachráněnými. Svátost manželství ustanovuje rodinnou hierarchii již zmíněné hlavy muže a jemu podřízené rodiny, vytváří tak rodinné společenství Církve. A konečně přijetím uděleného kněžství kněz dobrovolně přijímá oběť služby kněze, služebníka smíření lidí a služebníka oběti Kristovy Eucharistie. Biskup stvrzuje plnost kněžství udělením všech tří svátostných kněžských stupňů, jáhenství, kněžství i biskupského svěcení.

Ve všech svátostech působí Bůh skrze kněze a vpisuje smlouvu do srdce a mysli člověka. Skrze svátost Eucharistie osobně vstupuje do srdce a mysli člověka svým Tělem a Krví v osobě Krista v rámci bohoslužby. Smlouva Bohem navěky uzavřená s námi garantuje

a služba kněze zpřítomňuje přístup věřících k Bohu, posvěcení věřících a povýšení každého věřícího do stavu královského kněžstva. Tak umožňuje každému věřícímu napodobit i obětní činnost kněze tím, že věřící přináší a obětuje oběti Bohu milé a celý člověk se osobně stává obětí Bohu milou. Uzavřená smlouva a její plnění vede věřící k duchovnímu dětství vůči Bohu, činí z věřících vlastníky dědictví ustanoveného Kristem, zdokonaluje pozemský život věřících, protože již zde mohou žít v radosti a pokoji v srdci. Konečným cílem života oběti věřícího a zprostředkující obětní činností kněze je pak skutečný život ve věčnosti.

Již jsme výše zdůraznili, že svátostnou službou kněze získává věřící skrze čtyři svátosti možnost odpuštění hříchů: křest, Eucharistie, svátost smíření a svátost nemocných. Hřích je tak omyt a hříšník posílen k dalšímu boji. Kněz přináší svou osobní obětí denních povinností spolu s obětí všech svěřených duší (denní) oběť za hříšníky a pro ně a tato oběť má také účinnost pro něho osobně. Smírnou obětní činností kněze ve svátosti smíření dochází k vnitřnímu uzdravení hříšníka a k jeho posílení a důsledkem odpuštění hříchů je možnost zdokonalení zde na zemi a věčný život.

Hlavní kněžskou obětní činností se koná pokojná oběť Eucharistie v podobě chleba a vína, skutečného Těla a Krve osoby Kristovy. Takto Bůh osobně v Kristu prostřednictvím kněze dává skutečný pokrm i nápoj, sebe sama v Eucharistii, který je živým chlebem z nebe, protože je živým Bohem, dárce života. V této práci byla již mnohokrát zdůrazněna stránka posílení člověka pokrmem obětujícího se Krista v Eucharistii. Hlavní kněžská obětní činnost zpřítomnění Eucharistie a udílení ostatních svátostí je rozšířena na každém místě země a koná se od Kristovy smrti v každém čase a tato činnost zajišťuje možnost účasti všem lidem. Oběť Eucharistie se koná a zůstává v trvání až do druhého příchodu Krista a spásy všech věrných duší.

Cestu zdokonalení prochází Kristus osobně a nabízí tak každému věřícímu možnost zdokonalení v oběti Bohu: Kristovy modlitby, prosby a volání Bůh slyší, raduje se z jeho poslušnosti, Kristovo milosrdenství se projevuje soucitem se slabými, Kristus po celý svůj pozemský život zůstává věrný službě lidem a plní tak Boží vůli a nakonec podstupuje zkoušky, utrpení a smrt. V předchozí podkapitole jsme podrobně diskutovali jednotlivé skupiny oblastí, v nichž se může zdokonalovat každý člověk. Jednotlivé stránky života tak skládají postupně celý život a tak se člověk stává celým svým životem obětí Bohu. Krátce řečeno člověk žije dobrým svědomím a jednáním, plní Boží přikázání a vůli Boží a přemáhá zlo dobrem. Ale bez pomoci Boží se neobejde a vrcholů zdokonalení sám nedojde. Jsou-li takto vysoké požadavky

kladeny na “obyčejné” věřící o to více námahy i oběti vyžaduje Bůh od kněze, protože kněžské povolání se naplňuje jak v linii individuální hierarchie Bůh jako hlava Krista, Kristus jako hlava muže a muž jako hlava ženy. Druhá linie je linií kompletní kněžské služby: papež hlava Církve, biskup hlava místní Církve, diecéze, kněz hlava místní obce (farnosti nebo společenství) a jáhen hlava své vlastní rodiny. Cílem, sebezdokonalování a veškeré kněžské práce pro věřící pak je odpuštění hříchů všem, kdo o ně žádají, dosažení plného lidství svěřených duší, jehož důsledkem je pak radostný a pokojný život zde na zemi a spása všech svěřených vytrvalých a věrných na věčnosti.

ZÁVĚR

Letný pohled na funkce velekněze nám dovolil odlišit jako nejdůležitější a hlavní funkci kněze přinášet oběti, které se konalo za hřích národa Izraele. Kristus Ježíš naplnil tuto funkci starozákonního kněze tím, že obětoval sebe sama svou smrtí na kříži a nabídl příkladem svého života, utrpení a smrti člověku možnost podílet se na jeho oběti zdokonalení.

Kristus, služebník nové smlouvy svou obětí na kříži sjednává novou smlouvu mezi Bohem a lidmi a ruší ustanovení smlouvy staré, uzavřené v době Mojžíšově. Pro věřící tak zjednává Kristus dědictví nové smlouvy, jímž je věčný život s Bohem. Svou jedinou obětí kříže odpouští, očistil člověka od hříchu a smývá hříchy celého lidstva, obětuje svůj život za vykoupení celého lidstva.

Kristus osobně zpřítomňuje své Tělo a Krev v Eucharistii těsně před svou smrtí. Před tím, než svou oběť dokonal, zpřítomnil v kruhu svých učedníků svou oběť v Eucharistických způsobách pro mnoho generací Církve. Jako obětník přinesl svou oběť dobrovolně Otcí. Kristus je v Eucharistii reálně přítomen ve způsobách chleba a vína. Kněz pak zpřítomňuje oběť Kristova kříže v oběti Eucharistie podle vzoru Kristovy poslední večeře; oběť kříže i oběť Eucharistie je jedinou obětí realizovanou dvěma různými způsoby krvavě a nekrvavě. Vlastní oběť Eucharistie je obětí nové smlouvy a sjednané Bohem s lidmi, očišťuje svědomí kajících a vede ke zdokonalování věřících spoluobětujících se s Kristem. Oběť Eucharistie v sobě integruje i oběti všech lidí na každém místě celého světa v každém čase s jedinou obětí velekněze Krista Ježíše.

Svým pozemským životem a utrpením završeným smrtí kříže zdokonaluje Kristus člověka. Kněz vede a má vést svou výukou, příkladem života a obětí ke zdokonalení všechny věřící. Věřící pak mají podíl na oběti Kristově a na zdokonalení kněžskou činností ustanoveného kněze. Cílem spojování obětí všech věřících s obětí Kristovou je Boží dar – věčný život.

Závěrečná podkapitola shrnula všechny důležité podněty pro kněžskou službu. Kněz je služebníkem Velekněze Krista, v osobě Krista Velekněze koná svou službu a Kristus v něm může všechno působit. Kněz zpřítomňuje oběť smlouvy uzavřené Kristem při poslední večeři. Oběť za hřích je reprezentována kněžským udělováním čtyř svátostí, které mají penitenciální charakter. Tím, že kněz obětuje svůj život pro věřící ve službě jim a Kristu, jde ve stopách

svého mistra a učitele Velekněze Krista a zdokonaluje se ve svých vztazích k lidem i k Bohu.

A jaký vůbec má smysl mluvit o oběti života kněze, a má to nějaký smysl pro věřící? Předně je-li Kristem nabídnuta možnost zdokonalení každému věřícímu o to spíše knězi. Zvláště důležité je, že kněz přináší denně oběť Eucharistie za všechny svěřené duše i za celou Církev i za zemřelé v očistci a obětí zpřítomněné Krve Kristovy spojuje oběť všech věřících i své denní služby a života. Zároveň může svou obětí být příkladem ostatním věřícím a také získává možnost obrácení mnoha hříšníků, kteří se mohou obrátit s prosbou o pomoc ke knězi, Církvi a tak ke Kristu. Tuto komplexí oběť života kněze není snadné žít, ale nejsnáze se tato oběť kněze i věřících dá realizovat pod ochranným působením Panny Marie. Vždyť ona je vzorem oběti svého života pro věřící, když dobrovolně přihlížela oběti svého syna na kříži a s ním trpěla. Kristus je pak vzorem osobního života pro kněze a v jeho stopách také kněz denně kráčí.

EPILOG

Definitivní tečkou za naším biblickým zkoumáním tématu obětní funkce kněze je výběr a komentář několika míst podstatných pro námi diskutovanou tematiku vzatá z posledního dokumentu magistera – Komentáře Katechismu Katolické Církve. Krásný předobraz svatební smlouvy Boha s Izraelem je dán věřícím jako vzor nové smlouvy Krista s Církví.⁴⁷ Tato oběť smlouvy je deklarována slovy ustanovení oběti Těla a Krve, oběti Eucharistie při poslední Kristově večeři se svými učedníky.⁴⁸ Dobrovolná oběť Kristova kříže s ustanovením památky a zpřítomnění oběti kříže v Eucharistii je spojena s výběrem a ustanovením apoštolů a následovníků spolu s ustanovením podílů věřících na Eucharistii.⁴⁹

Oběť kříže, kterou Kristus podstoupil byla zcela svobodná, byla naplánována v Božím plánu spásy a Kristus jí přinesl svému Otci.⁵⁰ Prvým důležitým důvodem Kristova obětování bylo očištění od hříchů. Přímou to Kristus činí pro svůj židovský národ⁵¹ a do plánu spásy pojímá i všechny ostatní lidi – posvěcuje a očišťuje celou Církev i všechny věřící údy těla Církve.⁵² Oběť se koná i za zemřelé v očištění.⁵³ Kristova smírná oběť je obětí definitivního vykoupění veškerého lidstva.⁵⁴

Jak jsme ukázali v této práci Eucharistie v sobě integruje zmíněné tři hlavní aspekty diskutované v této práci: oběť smlouvy Krve Kristovy, oběť za hřích a možnost zdokonalení křesťana spojovaného s obětí Eucharistie. Komentář k tomu říká také několik poznámek. Dílo spásy Eucharistické oběti se koná v liturgickém působení Kristově.⁵⁵ Obětní charakter Eucharistie je reprezentován obětí kříže, která trvá v oběti Eucharistie zanechané Kristem Církvi a oběť Eucharistie tak aktualizuje oběť Kristova kříže. Jediná oběť kříže a Eucharistie jsou dvěma různými způsoby uskutečnění oběti Kristovy jeden krvavý druhý nekrvavý.⁵⁶ Důležitá součást pohřebních obřadů je oběť Eucharistie deklarující Kristem přinesenou oběť na odpuštění hříchů zemřelému věrnému.

⁴⁷ KKKC čl. 340.

⁴⁸ KKKC čl. 280.

⁴⁹ KKKC čl. 120.

⁵⁰ KKKC čl. 119.

⁵¹ KKKC čl. 114.

⁵² KKKC čl. 165.

⁵³ KKKC čl. 211.

⁵⁴ KKKC čl. 122.

⁵⁵ KKKC čl. 222.

⁵⁶ KKKC čl. 271, 280.

Slavení pozemské liturgie se v našich pozemských podmínkách koná podle funkce zúčastněných s důležitým upozorněním: každý zúčastněný má možnost přinášet sebe a svůj život jako duchovní oběť se zdůrazněním, že kněz a biskup jedná v osobě Krista.⁵⁷ Tak je možno prodloužit obětní působení Krista v bohoslužbě do každodenního života a učinit z něho duchovní bohoslužbu života, což platí pro každého věřícího. Život věřícího je pak spojován s obětí Krista a spojení je zprostředkováno obětní činností kněží. Tímto způsobem má věřících podíl na kněžské službě Kristově a dosud trvající službě jeho kněží.⁵⁸

Již Starý zákon předjímal, že Kristus trpící služebník Boží nabídne své utrpení jako zdokonalení člověka Otcí.⁵⁹ Věřící spojení s obětí Eucharistie spojují své modlitby, almužny, odpuštění, kající skutky a jiné oběti s obětí Kristovou za celou církev a za zemřelé v očistci.⁶⁰ Církev a její jednotliví členové, údy Těla Kristova, je vedena Duchem svatým k pokračování Bohem uložené misie ke hlásání evangelia, k pokračování cesty ke Kristu, k vydávání svědectví pravdě a jiným obětem a je-li to nutné i k oběti mučednictví a oběti vlastního života až k prolití krve po vzoru našich předchůdců mučedníků. Tato poslední součást obětního působení Církve je nejvyšším svědectvím věčné pravdě.⁶¹

⁵⁷ KKKC čl. 235.

⁵⁸ KKKC čl. 189, 429.

⁵⁹ KKKC čl. 118.

⁶⁰ KKKC čl. 211.

⁶¹ KKKC čl. 173, 382, 522.

PŘEHLED POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Všeobecné zkratky

č., číslo

čs., český (á, é)

srov., srovnej

st., saint, angl. svatý

sv., svatý

tj., to jest

Editorské zkratky

ed., editor

in, v uvedeném díle, dílo následuje za zkratkou

n, za číslem biblického verše verš následující

nn, za číslem verše více veršů následujících

op. cit., znovu citováno dílo předchozí již dříve citované

v., verš (číslo verše následuje)

Zkratky spisů

DCD, De civitate Dei, dílo sv. Augustina

HH, Homilie k listu Židům, dílo sv. Jana Zlatoústého

KKKC, Kompendium Katechismu Katolické Církve

LXX, septuaginta, překlad Písma sv. Starého zákona, dílo 70 překladatelů z hebrejštiny
do řečtiny

NZ, Nový zákon⁶²

SZ, Starý zákon

⁶² Zkratky biblických knih jsou převzaty z tzv. katolického přehledu zkratk uvedených např. v Dokumentech II vatikánského koncilu, Zvon: Praha, 1995.

SEZNAM LITERATURY

Prameny

- AUGUSTIN sv.: De civitate Dei, <http://www.newadvent.org/father/120105.htm>, (19.1.2006), PL 41,13–804.⁶³
- CHRYSOSTOM John: Homilies on Hebrews, <http://www.newadvent.org/fathers/240205.htm>, (20.9.2006), PG 63,9–236.⁶⁴
- Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona, čteně deuterokanonických knih, čs. ekumenický překlad, Čs. biblická společnost, 1996.
- Kompendium Katechismu katolické Církve, Libreria Editrice, Città del Vaticano, 2005, Karmelitánské nakladatelství s.ro., Kostelní Vydří, 2006.

Ostatní literatura

- KRAFT Heinrich: Slovník starokřesťanské literatury, Koesel – Verlag GmbH, Muenchen, 1996, Karmelitánské nakladatelství s.r.o., Kostelní Vydří, 2005.
- LÉON-DUFOUR Xavier a kol.: Slovník biblické teologie, Paris, 1970, čs. překlad Kolář Petr, ed. Velehrad – Křesťanská akademie, Řím, 1981.⁶⁵
- RAHNER Karl, VORGRIMMLER Herbert: Teologický slovník, Zvon, Čs. katolické nakladatelství: Praha, 1996.
- TICHÝ Ladislav: Úvod do Nového zákona, Svitavy: Trinitas, 2003.
- VANHOYE Albert: Old Testament Priest and the New Testament Priest: According to the New Testament, Translation by J. Bernard Orchard, Petersham, Mass: St. Bede's Publications, 1986, The International Bible commentary, ed. Farmer W.R., Collegewille, Minesotta, 1998.

⁶³ poslední dvojčíslí čísla dokumentu na web stránkách podle čísla knihy. Pro účely této práce byly vzaty překlady úryvků do češtiny z anglické verze textů uvedených na web stránkách. V době uzávěrky této práce vyšel kompletní český překlad tohoto díla sv. Augustina: AUGUSTINUS Aureliss: O Boží obci, 1. a 2. díl, překlad: Nováková Julie, prvé české vydání, Karolinum: Praha 2007.

⁶⁴ poslední dvojčíslí čísla dokumentu na web stránkách podle čísla homilie.

⁶⁵ Pro účely této práce bylo využito uvedeného vydání slovníku. Slovník vyšel před několika lety znovu: LÉON-

Kolektiv autorů, O služebném kněžství, Sborník přednášek, příspěvky z konference,
21. – 23.2.2005, Trintias: Svitavy, 2006.

PŘÍLOHA, BLUDNÉ SMĚRY AUGUSTINOVY DOBY

donatismus

Donatisté, kteří sami sebe označovali jako strana Donátova, tvrdili, že účinnost svátosti je závislá na svatosti tedy osobní dispozici kněze. Důsledkem tohoto učení pak je, že i svatost Církve je závislá na svatosti kléru. Stoupenci Donátovy strany byli rovněž velmi nacionální a vůči římskému hierarchickému zřízení chovali nepřátelství.⁶⁶

pelagianismus

Pelagianismus jako směr pro své stoupence vytyčoval radikálně přísné mravní zásady. V teologickém učení pak zavrhoval nauku o dědičném hříchu. Také redukoval význam zatížení člověka dědičným hříchem a v důsledku toho nedovedl správně pojmut fakt, že utrpení a smrt jsou důsledky hříchu. Kromě toho popřel tento směr, že člověk potřebuje pomoc Boží milosti i v tomto pozemském životě proto, aby dokázal zachovávat i pouhý obyčejný přirozený mravní zákon

manicheismus

Radikální gnostický dualismus dobra a zla, manicheismus, tvrdil, že spása je možná jen díky přijetí nauky Maního. Člověk si pod vlivem této nauky uvědomí sebe a s pomocí radikální zdrženlivosti dosáhne spásy. Zastávali učení o reinkarnaci. Boží Syn byl pro ně smíšen s hmotou a byl jí přemožen, neschopen vykoupit svou duši a podobně jako Kristus dopadli i ostatní vykoupení.

⁶⁶ Charakteristika donatismu, pelagiansimu, manicheismu a arianismu je uvedena podle příslušných hesel slovníku: RAHNER Karl, VORGRIMLER Herbert: Teologický slovník, Zvon: Čs. katolické nakladatelství: Praha, 1996.

arianismus

Arianismus pak tvrdil, že Boží Logos sice byl u Boha, ale pouze jako vlastnost Boha a ne osoba. Proto Logos není věčný jako Bůh, ale jako prvý z tvorů přijal své bytí od Boha v čase. Logos je tedy podle tohoto směru zároveň zrozený i stvořený a na božství má účast jako všichni ostatní tvorové. Pro christologii přišel arianismus s dalším zvláštním tvrzením, že Logos zaujímá místo lidské duše v Kristu, proto Kristus žádnou lidskou duši nemá, není tedy v důsledku toho celou lidskou bytostí.

anomoeáni

Anomoeáni byli příslušníci sekty ze 4. století. Její představitel tvrdil, že po zjevení Božím v Kristu Ježíši a na tomto světě je člověk schopen poznat Boha tak, jak Bůh sám sebe poznává.⁶⁷

syneisaktisté

Syneisaktisté byli příslušníky malé skupiny zasvěcených osob v Církvi čtvrtého století připouštějící ženy do prostoru kněžského kultu (jáhenky). Kromě toho jejich zasvěcené panny bydlely společně s bratry a zachovávali určitá pravidla společného života. Obojí nešvar byl podroben ostré kritice svatého Jana Zlatoústého aj. teologů té doby.⁶⁸

⁶⁷ DATRINO Lorenzo: *Patrologie: Řím*, 1987, překlad POLC Jaroslav V.: Katolická teologická fakulta, UK Praha a Křesťanská akademie Řím, sv. 101, 1997.

ČESKÁ ANOTACE A ABSTRAKT

název práce: Funkce kněze jako obětníka v Novém zákoně

klíčová slova: kněz, oběť, smlouva, hřích, zdokonalení, Eucharistie, spása

Anotace

Ježíš Kristus v předvečer smrti kříže smluvně zajistil s Církví skrze apoštoly aktualizaci své osobní oběti Kříže v Eucharistii, která zjednává věčný život všem přijímajícím. Kristus Ježíš osobně prošel utrpením a smrtí kříže a zmrtvýchvstáním svou oběť zajistil. Nabídl tak věřícím možnost odpuštění hříchů a osobního zdokonalení každého věřícího skrze pokračování obětní činnosti kněží až do svého druhého příchodu určeného pro spásu všech věřících.

Abstrakt

V této práci je probrána osobní Kristova oběť života utrpení a smrti z několika základních hledisek. Kristus se stal a zůstává veleknězem navěky. Svou smlouvou uzavřenou s lidmi zajistil spásu člověka a smlouvu potvrdil svou smrtí kříže. Svou oběť kříže přinesl za hříchy lidstva a ke zdokonalení každého věřícího. V Eucharistii zpřítomňuje Kristus skrze kněze svou oběť kříže. Kněžská služba každého kněze se děje v osobě Krista Kněze. Kněz takto zpřítomňuje uzavřenou smlouvu pro věřící. Oběť pak kněz přináší za hříchy svěřených duší a ke zdokonalení věřících. Obojí vede věřící ke zdokonalení na tomto světě, získání pokoje srdce a života věčného.

Jako první připravil obětní hostinu Kristus, přinesl svou osobní oběť kříže, vyučil a poslal apoštoly a další generace kněží a služebníků. Oběť Eucharistie v sobě integruje všechny probrané aspekty Kristovy oběti i každého věřícího a koná se od Kristovy smrti na každém místě světa a v každém čase až do konce světa. Kristus zve na Eucharistickou hostinu k účasti každého člověka a každý tak může přinést svou oběť života Kristu a zdokonalovat se v ní.

⁶⁸ Tamtéž.

Kompletní učení o obětním charakteru kněžské služby na Kristově příkladu podal list Židům. Struktura tohoto učení je analyzována podle výše uvedených hledisek. V této práci pak jde o teologicko exegetickou analýzu obsahu obětního charakteru obsaženou v listu Židům se zaměřením na obětní funkci kněze z výše uvedených hledisek. Jsou vybrány citace z listu Židům a jiných míst Písma. Výklad míst listu Židům je proveden podle dvou spisů patristických otců Homilie k listu Židům od sv. Jana Zlatoustého a De civitate Dei od sv. Augustina.

ENGLISH ANNOTATION AND ABSTRACT

title of the work: The priest function as a sacrificing priest in the New Testament

key words: priest, sacrifice, covenant, sin, perfection, Eucharist, salvation

Annotation

Jesus Christ contracted the covenant in the evening before his death of cross with the Church through apostels actuating of his personal sacrifice of cross in Eucharist, which engaged eternal life to all accepting. Jesus Christ personally went through the suffering, death of cross and ressurection supported his covenant. He offered to believers a possibility of sins forgiveness and personal perfection of each believer through continuation of sacrificial activity of priests until the end of the world. The second access of Christ is set up for salvation of all believers.

Abstract

The personal Christ sacrifice of his life, suffering and death of cross is discussed in this work from a few basic aspects. Jesus Christ became and he still remains the High Priest forever. His covenant has been closed with mankind to support a salvation of a man and he confirmed the covenant by his death of cross. His sacrifice has been brought for the sins of mankind and to improve each of believers. The Christ actuates in Eucharist through a priest person his sacrifice of cross. A priest service of each of priests is going in the person of Jesus Christ the High Priest. A priest actuates the contracted covenant for believers. The sacrifice of the Holy mass is brought for sins of believers as well as to perfection of believers. Both aspects lead believers to improve their life in this world, to obtain eternal life as well as to a peaceful hearts.

Jesus Christ has prepared the first sacrificial feast, he brought his own sacrifice of cross, he taught and sent his apostels as well as other generations of priests and valets. The sacrifice of Eucharist integrates all of the above mentioned aspects of the Christ sacrifice together with a sacrifice of each of believer. The sacrifice is taking place since the Christ death

at each place of the world in each time until the end of the world. Jesus Christ invites each person to participate on Eucharist and everybody can bring his personal sacrifice of life to Christ and improve himself in his sacrifice.

The full teaching on the sacrificial character of priest service has been presented on the Christ example by the letter to Hebrews. The structure of the teaching is presented in this work by means of the above mentioned points of view. The work presents theological and exegetical analysis of the content of sacrificial character in the letter to Hebrews directed to sacrificial function of a priest from the above mentioned points of view. The parts of the letter to Hebrews are selected together with other places of the Holy Writings. The supplementary interpretation of places of the letter is made in accordance to two patristic works of fathers Homilies to the letter to Hebrews of the saint John Chrysostom and De civitate Dei of the saint Augustine.